

พระมหากรุณาธิคุณของพระบรมราชจักรีวงศ์ที่มีต่อพสกนิกรชาวน่าน

พีระพงศ์ มณีรัตน์

ราชวงศ์จักรีเป็นราชวงศ์ที่ปกครองราชอาณาจักรสยามต่อจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจนถึงปัจจุบัน โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสถาปนาราชวงศ์โดยการปราบดาภิเษกเมื่อ พ.ศ.๒๓๒๕ ยุคของราชวงศ์นี้เรียกว่า "ยุครัตนโกสินทร์" มีพระมหากษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมา ๑๐ พระองค์ ปัจจุบันอยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสถาปนาราชวงศ์จักรี พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ได้มีพระมหากรุณาธิคุณต่อเมืองน่านและพสกนิกรชาวน่านมาโดยตลอด สรุปพอสังเขปได้ดังนี้

๑. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๒๓๒๕-๒๓๕๒ รวมเวลา ๒๓ ปี ตรงกับสมัยเจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญครองเมืองน่าน (พ.ศ.๒๓๒๙-๒๓๕๓ รวม ๒๕ปี)

พ.ศ.๒๓๓๑ เจ้าอัทธวรปัญโญเจ้าเมืองน่านจึงลงมาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทขอเป็นข้าขอบขัณฑสีมากรุงรัตน์โกสินทร์ ดังประชุมพงศาวดารภาค ๑๐ ระบุว่า

“เจ้าอัทธวรปัญโญท่านได้ครองเมืองแทนเจ้าตนเปนน้าแล้ว อยู่มาได้ปี ๑ เถิงปีเบิกสัน จุลศักราชได้ ๑๑๕๐ ตัว เดือน ๙ ลง ๑๓ ค่ำ ท่านก็พาเจ้านายท้าวขุนไพร่ไทยลงไปกราบทูลพระมหากระษัตริย์เจ้าเมืองใต้นั้นหั้นแล เมื่อนั้นพระมหากระษัตริย์ก็มีพระมหากรุณายกตั้งเจ้าอัทธวรปัญโญหื้อได้เปนเจ้ากินเมืองน่าน แล้วก็ตั้งเจ้าสมณะตนเปนน้าอันเปนน้องพระยามงคลวรยศนั้น หื้อเปนเจ้าพระยาหอน่าหั้นแล”

(ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๐, ๒๔๖๑: ๑๒๙)

พ.ศ.๒๓๒๙ กองทัพสยามโดย กรมหลวงเทพหริพิทักษ์ พระยายมราช กองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง เมืองน่าน เมืองหลวงพระบาง ร่วมกันตีพม่าที่ยึดเมืองเชียงแสนไว้ โปมะยุหง่วนแม่ทัพพม่าเห็นว่าสู้ไม่ได้จึงยกกำลังหนีไป เมื่อกองทัพสยามมีชัยชนะครั้งนี้ได้ทำลายเมืองเชียงแสนเสีย เพื่อไม่ให้พม่ามาซ่องสุมกำลังได้อีก และพระราชทานชาวเมืองเชียงแสนแบ่งเป็น ๕ ส่วน แบ่งให้กองทัพเมืองเชียงใหม่ ลำปาง น่าน หลวงพระบาง และกรุงเทพมหานคร

เมื่อเสร็จศึกเมืองเชียงแสนแล้ว เจ้าอัทธวรปัญโญได้ลงไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ณ กรุงเทพมหานคร ทรงพระราชทานสิ่งของเป็นอันมากและพระกรุณาชุบเลี้ยงรักดั่งบุตรในอุทร เนื่องจากเคยรบเคียงบ่าเคียงไหล่มาตั้งแต่พระองค์ดำรงตำแหน่งเจ้าพระยาจักรี ดังปรากฏในประชุมพงศาวดารภาค ๑๐ ว่า

“เมื่อนั้นพระมหากระษัตริย์เจ้ามีความยินดี ก็ชุบเลี้ยงเจ้าหลวงอัทธวรปัญโญหื้อเปนเจ้าน่านหั้นแล เมื่อนั้นพระมหากระษัตริย์เจ้ามีความยินดี รักเจ้าหลวงฟ้าน่านเสมอดังลูกอันเกิดแต่อกตนนั้นแล เมื่อนั้นพระมหากระษัตริย์เจ้าท่านก็ปงพระราชทานรางวัลแก่เจ้าฟ้า มีแหวนธำมรงค์ดวงปาตก ๑ วง ขันคำลูก ๑ แอบยาคำ ๒ ลูก จอกหมากคำ ๒ ลูก ซองพลูคำลูก ๑ มีดผ่าหมากด้ามคำเถี่ยน ๑ คนโทคำลูก ๑ กระโถนคำลูก ๑ สะโตกเงิน ๒ ใบ เสื้อผ้าผืนดีแลเครื่องสรรพทั้งมวลมากนักแล”

(ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๐, ๒๔๖๑: ๑๔๐)

เจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเป็นที่ยิ่งและเสริมสร้างพระบารมีพระราชอาณาเขตกรุงรัตนโกสินทร์ให้แผ่ไพศาลออกไปอีก ดังเช่นในปี พ.ศ. ๒๓๒๙ เจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญได้เข้าตีเมืองสิบสองพันนาเชียงรุ้ง เมืองเชียงแขง และกวาดต้อนผู้คนเข้ามาอยู่ในขอบขัณฑสีมาได้เป็นจำนวนมาก ทำให้ทรงพระเกษมสำราญยิ่งนัก

เจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญยังได้จัดการทำนุบำรุงบ้านเมือง การทหาร การพระศาสนาซ่อมสร้างถาวรวัตถุไว้เป็นจำนวนมาก อาทิ วัดบุญยืน พระธาตุขิงแกง ฯลฯ เนื่องเพราะพระองค์เป็นเจ้าเมืองผู้

เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า จึงปรากฏเหตุมหัศจรรย์เกิดขึ้น เช่น เหตุการณ์ที่สามเณรน้อยสองรูปพบผอบลอยอยู่เหนือปากถ้ำบริเวณแม่น้ำน่าน เจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญโปรดให้เชิญเข้าในเวียงน่านแล้วจัดการอบรมสมโภชเป็นการยิ่งใหญ่ หลังจากนั้นจึงอัญเชิญลงไปทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ณ กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ.๒๓๕๑ ดังจารึกอักษร (ค) จาฤกแผ่นศิลาว่าด้วยพระบรมธาตุมาแต่เมืองน่านจารึกไว้ดังนี้ (สะกดตามต้นฉบับ)

๑ ศุภมัศดุ ๒๓๕๑ นาคสังวัจฉรอาสุชมาสศุกปักษ์ฉะดฤษถีสุริยวารกาลปริเฉทกำหนด พระบาทสมเด็จพระบรมธรรมิกะราชาธิราชรามาธิบดี ศรีวิสุทธิคุณวิบูลยปรีชา ฤทธิราเมศวรราช บรมนารถบรมบพิตร์พระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงทศพิธราชธรรมอนันตวิริยาทิโพธาภิรัต ผ่านสมบัติณกรุงเทพทวาวดีศรีอยุทธยา มหาดิลกภพนพรัตนราชธานีบุรีรมย์ เสด็จออกณพระที่นั่งบุษบกมาลามหาจักรพรรดิ์พิมานโดยสถานอุตราภิมุข พร้อมด้วยพระบรมวงษาเสนาพฤฒามาตย์ราชมนตรีกระวีชาติ์ประโรหิตาจารย์ เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทโดยอันดับ จึงพระยามหาอำมาตยาธิบดีพิริยพาหะผู้ว่าที่สมุหนายกกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ***เจ้าฟ้าเมืองน่านบอกลงมาว่า ณ วันเดือนเก้า แรมสิบสองค่ำ ปีมโรง สัมฤทธิศก พระบรมสารีริกธาตุกระทำพระอิทธิปาฏิหาร บันดาลไหซึ่งใส่พระธาตุนั้นให้ผุดขึ้นมาลอยวนอยู่หลังน้ำ ตรงปากถ้ำน้ำน่านใต้ด่านบ้านแผก สามเณรสององค์ลงไปดูนาวาท่าน้ำแลไป สำคัญใจว่าผลฟักลอยอยู่ ลงเรือไปดูเห็นเปนไหเคลือบเขียวสอาด จึงยกขึ้นสู่นาวาพาเข้ามาบอกพระสงฆ์ช่วยกันเปิดดู เห็นกล่องเงินใหญ่ใส่พระธาตุ ๒๓๕ พระองค์ กับพระพุทธรูปแก้วเงินทอง ๒๗๒ องค์ ทั้งเครื่องสักการบูชามีรูปช้างม้า ต้นไม้คนโทผอบแผ่นเงินทองกล่องเข็มจอกใส่พลอยทุกสิ่ง สรรพเครื่องวิจิตร์ด้วยสุวรรณหิรัญรัตน์ประดับอยู่ในไห พระสงฆ์สามเณรจึงช่วยกันเชิญพระบรมธาตุไปไว้ที่ควร ชวนกันทำสักการบูชา พอเจ้าฟ้าเมืองน่านล่องลงมาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท แจ้งว่าเจ้าสามเณรได้พระบรมธาตุเปนมหัศจรรย์ หามีสำคัญอารามใกล้น้ำชำรุดซุดพังไม่ พระบรมธาตุกระทำพระปาฏิหารให้ปรากฏดังนี้ ด้วยเดชะพระบารมีพระบรมโพธิสมภาร สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว เจ้าฟ้าเมืองน่านจึงเชิญพระบรมธาตุใส่เรือขนานแห่ลงมาทูลเกล้า ฯ ถวาย*** *ครั้นได้ทรงฟังทรงพระปีติโสมนัศ จึงมีพระราชโองการมารพระบัณฑูรสุรสิงหนาทดำรัสสั่งให้เสวกามาตย์ราชมนตรีแต่งที่แลเครื่องสักการบูชา แห่พระบรมธาตุขึ้นมาจากเรือ เชิญสถิตย์เหนือพระแท่นในพระที่นั่งมหาจักรพรรดิ์พิมาน พร้อมด้วยการสมโภชโสรดสรง ทรงถวายเครื่องสักการบูชา แล้วให้ประชุมธรรมธราชาติ์ราชบัณฑิตย์ทั้งปวง มีสมเด็จพระสังฆราชเปนประธาน เลือกจัดพระธาตุได้ต้องพระบาฬีมีศรีสัณฐานต้องด้วยอย่างเปนพระบรมสารีริกธาตุแท้ ๔๙ พระองค์ เหลือนั้นเปนธาตุพระอรหันต์ ๑๘๖ พระองค์ ทรงเชิญพระบรมธาตุใส่ในพระโกษฐ ให้เสด็จอยู่ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนสาศดาราม กิติศัพท์ก็ปรากฏทั่วทุกประชาชนชาติ์ เกิดประสาทศรัทธาเลื่อมไสเกลื่อนกล่นกันมากระทำสักการบูชา บ้างถวายหิรัญวัตถาลังการเครื่องประดับ จึงทรงพระราชดำริห์ว่า*

พระบรมสาริริกธาตุกระทำพระพุทธอิทธิปาฏิหารมาแต่เมืองน่านครั้งนี้ เปนศุภศิริสวัสดิ์มหัศจรรย์นัก ซึ่งจักประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถณวัดพระศรีรัตนสาสดารามนั้น ไปภายน่าเครื่องสรรพสักการบูชาแห่งทายกเก่าใหม่กับเครื่องพุทธบูชา ซึ่งอุทิศไว้ในพระแก้วมรกฎก็จะบริคนกล่นเกลื่อนกันเข้าหาควรไม่ แลพระชินราชกับพระชินศรีซึ่งอยู่ ณ เมืองศุโขทัยนั้น ต้องแดดฝนตรากตรำคร่ำคร่าเพลิงป่าเผาแตกพัง หาผู้จะรักษาทำนุบำรุงไม่ ให้อาราธนาลงมาปฏิสังขรณ์ พระลักษณสิ่งใดมิต้องด้วยพระพุทธลักษณให้ช่างซ่อมแปลงแต่งให้ต้องด้วยพระอัตถกถาบาฬี บัดนี้ก็สำเร็จแล้วจักเชิญพระบรมธาตุไปบรรจุไว้ ในองค์พระพุทธรุปจึงจะควร ในปีมโรงสัมฤทธิศกนั้น เมื่อได้ศุภสวัสดิฤกษ์ ทรงพระกรุณาให้เชิญพระบรมธาตุในพระราชวัง ๔๑ พระองค์ กับพระบรมธาตุมาแต่เมืองน่าน ๒๓๕ พระองค์ ทรงสรงพระสุคนธ์วารีเสร็จเสด็จเหนือพระยานุมาศ ให้ตั้งพลพยุหกระบวนแห่เปนขนัด พร้อมด้วยเครื่องสูงแลราชวัตร์ฉัตร์ธงผ้าธงประฎาก พิณพาทย์แตรสังข์ดุริยางค์ดนตรี ประโคมแห่ลงไปณวัดพระเชตุวันารามสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงพระราชศรัทธาอุสาหเสด็จพระราชดำเนินไป ทรงบรรจุพระบรมธาตุ ในพระราชวังเข้าไว้ในพระชินศรีแต่ ๓๐ พระองค์ แล้วเชิญพระชินศรีสถิตย์ที่พุทธาอาศน์ในพระวิหารด้านทักษิณทิศ สนองพระองค์ดุจทรงสถิตย์ นั่งเสวยผลศุขฌานสมาบัติภายใต้ร่มไม้จิกแทบขอบสระมุจลินท์ แล้วเชิญพระบรมธาตุในพระราชวัง ๑๑ พระองค์นั้นบรรจบกับพระบรมธาตุมาแต่เมืองน่านเข้ากัน ๖๐ พระองค์ กับทั้งให้ใส่เครื่องสักการบูชาเก่าใหม่ทรงบรรจุไว้ในองค์พระชินราช เชิญขึ้นสถิตย์เหนือวิจิตรบวรพุทธาอาศน์ในพระวิหารด้านประจิมทิศไว้เปนที่เจดียถานให้เปนที่สักการบูชาสนองพระองค์ดุจทรงนั่งตรัสพระธรรมเทศนา พระธรรมจักป์ปวัตนสูตร์ปโปรดปัญจวัคคีย์ภิกษุทั้ง ๕ ในอิสีปัตนมฤคทายวัน จึงเชิญธาตุพระอรหันต์ ๑๘๖ พระองค์ ใส่ในพระโกษแก้ว ๕ ใบ ทรงบรรจุไว้ในองค์พระปัญจวัคคียภิกษุสาวกทั้ง ๕ แล้วทรงพระกรุณาให้จัดช่วยคนเปนข้าพระบรมธาตุครัวหนึ่ง ๖ คน เปนเงิน ๗ ชั่ง แลเงินซึ่งทายกบูชามาแต่เมืองน่านมีอยู่แต่ชั่งสิบตำลึง เงินบูชาณกรุงสามชั่งหกตำลึงหาพอไม่ จึงทรงพระราชศรัทธาให้เอาเงินตราณท้องพระคลัง เพิ่มเข้าอีก ๒ ชั่ง ๔ ตำลึงเข้ากันเปนเงิน ๗ ชั่งช่วยถ่ายชายหญิงได้หกคนเปนค่าพระบรมธาตุ สำหรับอภิบาลรักษาไวยาวัจจกร เพื่อจะให้พระบรมธาตุเจดีย์ถาวรวัฒนาการถ้วน ๕ พันพรรษา ให้เปนหิตานุหิตประโยชน์แก่อมรเทพามนุษย์ กระทำสักการบูชาไปภายน่า แล้วทรงอุทิศส่วนพระราชกุศลนี้ให้ไปถึงผู้ศรัทธาสร้างพระพุทธปฏิมากรทั้งผู้บรรจุพระบรมธาตุนี้ไว้ แลให้ทั่วไปแก่สรรพสัตว์ในอนันตจักรวาฬ จงเปนปัจจัยแก่พระปรมาภิเศกสมโพธิญาณ ในอนาคตกาลโน้นเถิด ฯ

(https://vajirayana.org/พระราชวิจารณ์-จดหมายเหตุความทรงจำ/อักษร-ค-จาฤกแผ่นสิลา-ว่าด้วยพระบรมธาตุมาแต่เมืองน่าน)

เจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญสนองพระเดชพระคุณด้วยความจงรักภักดี กระทั้งถึงวันพฤหัสบดี เดือน ๙ แรม ๑๓ ค่ำ ปีมะเส็ง เอกศก พ.ศ.๒๓๕๐ เวลา ๓ ยาม ๗ บาท พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาโลกเสด็จสวรรคต พระชนมายุได้ ๗๔ พรรษา ต่อมา พ.ศ.๒๓๕๒ ปีกดซะง้า ไทยใต้ปีมะเมีย โทศก เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญลงไปร่วมพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพที่กรุงเทพมหานคร แต่ยังไม่ทันถึง เจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญก็บังเกิดโรคาพยาธิถึงแก่พิราลัยในเดือนยี่ แรม ๔ ค่ำ ยามใกล้รุ่ง

๒. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๒๓๕๒-๒๓๖๗ รวมเวลา ๑๕ ปี ตรงกับสมัยเจ้าสุมนเทวราชครองเมืองน่าน (พ.ศ.๒๓๕๓-๒๓๖๘ รวม ๑๕ปี)

ในปีพ.ศ.๒๓๕๓ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯ สถาปนาเจ้าสุมนเจ้าอุปราชหอหน้าขึ้นเป็นเจ้านครน่านนามว่า **เจ้าสุมนเทวราช**

ใน พ.ศ.๒๓๕๓ เจ้าสุมนเทวราชสนองพระเดชพระคุณเผยแพร่พระบารมีให้แผ่ไพศาลออกไปอีกครั้งด้วยการกรีฑาทัพเมืองน่านขึ้นไปตีเมืองล้า เมืองพง เมืองเชียงแขง เมืองหลวงภูคา กวาดต้อนเชลยศึกได้ ๖,๐๐๐ คน เมื่อเสร็จศึกแล้วจึงลงไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงยินดีโสมนัสเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชทานสิ่งของให้เหล่าแม่ทัพอำมาตย์มากมาย ดังในประชุมพงศาวดารภาค ๑๐ บันทึกไว้ว่า

“ในศักราชเดียวนี้ เดือน ๓ อาชญาเจ้าหลวงท่านก็กวาดเอาคนครัวเมืองล้า เมืองพง เชียงแขง เมืองหลวงภูคา ลงมาไว้เมืองน่าน มีคน ๖๐๐๐ คนหั้นแล”

(ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๐, ๒๔๖๑: ๑๔๗)

พ.ศ.๒๓๕๙ ด้วยเดชะพระบารมีในพระบาทามเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อเจ้าสุมนเทวราชครองเมืองน่านได้ ๕ ปี ก็บังเกิดสิริสวัสดิ์แก่บ้านเมือง เนื่องด้วยหมอควาญคล้องช้างเผือกได้ในเขตป่าเมืองน่าน เจ้าสุมนเทวราชจึ่งเชิญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ปรากฏหลักฐานดังนี้ (สะกดตามต้นฉบับ)

*“จุลศักราชได้ ๑๑๗๘ ตัว (พ.ศ.๒๓๕๙) บังเกิดความเป็นสิริมหามงคลแก่บ้านเมือง เมื่อหมอคล้องช้างชื่อน้อยคันธา ไปคล้องช้างเผือกพลายได้ในเขตป่าเมืองน่าน เจ้าสุมนเทวราชทำการเบิกบายศรีต้อนรับช้างเผือกเข้าในนคร อบรมสมโภชตามตำราคชลักษณ์แล้ว คุมเอาช้างพลายเผือกลงไปถวายพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ขึ้นระวางพระราชทานนามว่า พระยาเสวตรคชลักษณ์ ประเสริฐศักดิสมบูรณ์ เกิดตระกูลสารสิบหมู่ เผือกผู้พาหนะนารถ อิศราราชธำรง บัณฑรพงษ์จตุรภักตร์ สุรารักษรังสรรค์ ผ่องผิวพรรณผุดผาด ศรีไกรลาศเลิศลบ เฉลิมพิภพอยุทธยา ขัณฑเสมามณฑล มิ่งมงคลเลิศฟ้า ทรงมีความปิติโสมนัสเป็นอย่างยิ่งพระราชทานรางวัลแก่เจ้าสุมนเทวราชและหมอควานเป็นจำนวนมาก เพราะการได้ช้างเผือกจากเมืองน่านมาในครั้งนี้ เป็นช้างเผือกที่ ๓ ในรัชกาลซึ่งไม่เคยปรากฏในแผ่นดินใดมาก่อน จึงมีการถวายพระนามตามโบราณราชประเพณีว่า **พระเจ้าช้างเผือก**”*

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ๒๕๔๖: ๑๑๘)

งาช้างพระเศวตรคชลักษณ์ ปัจจุบันเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างต้น

พ.ศ.๒๓๕๙ เมื่อถวายช้างเผือกเสร็จแล้วเจ้าสุมนเทวราชถวายบังคมลากลับเมืองน่าน ระหว่างทางกลับถึงเมืองพิชัยแล้วนั้น หมอควาญได้คล้องช้างแดงได้อีก ๑ ช้าง นับว่าเป็นมงคลยิ่งนัก เจ้าสุมนเทวราชจึงแต่งให้เจ้ารัตนะหัวเมืองแก้วนำลงไปถวายพระบาทสมเด็จพุทธเลิศหล้านภาลัยอีกช้างหนึ่ง ทรงพระกรุณาสรรเสริญยกยอความดีความชอบของเจ้าสุมนเทวราชเป็นยิ่งนัก ด้วยทรงพระกรุณายกย่องวงศ์เจ้าเมืองน่านเป็นตระกูลเจ้ามาแต่เดิม ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์ว่าแม้ได้ช้างเผือกมาถวาย ทรงพระพระราชรางวัลจำนวนมากแล้วแต่ก็มิทรงยกขึ้นเป็นเจ้าเพราะตระกูลเจ้าเมืองน่านเป็นเจ้ามาแต่เดิมอยู่แล้ว ดังความว่า

“พระราชทานบำเหน็จรางวัลแก่ พระยาน่านเปนอันมาก แต่มิได้เลื่อนยศขึ้น เพราะเหตุว่าผู้ครองเมืองน่านในครั้งนั้น เปนตระกูลเจ้ามาแต่ก่อน ใช้นามในพื้นเมืองว่าเจ้าฟ้าเมืองน่านเหมือนอย่างเจ้าเมืองไทยใหญ่ทั้งปวง ไม่ใช่เปนตระกูลซึ่งตั้งเปนเจ้าขึ้นใหม่เหมือนเจ้า ๗ ตน เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองนครลำพูน”

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ๒๕๔๖: ๑๑๘)

พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่มีต่อเมืองน่านอีกประการหนึ่ง คือ ในปี พ.ศ.๒๓๖๐ เมืองน่านเกิดอุทกภัยใหญ่ เจ้าสุมนเทวราชเห็นว่าเกิดความเสียหายใหญ่หลวงเกินกว่าจะซ่อมแซมได้ จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตย้ายที่ตั้งเมืองขึ้นไปทางทิศเหนือบริเวณดงพระเนตรช้าง พระองค์ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าตามที่กราบบังคมทูล

พ.ศ.๒๓๖๗ (จุลศักราช ๑๑๘๖) พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคต เจ้าสุมนเทวราชพร้อมด้วยเสนาอำมาตย์เดินทางลงไปกรุงเทพมหานคร เพื่อร่วมพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ เมื่อไปถึงเกิดพยาธิลงท้องแลราก อย่างหนัก (ท้องร่วงอย่างรุนแรง) ถึงแก่พิราลัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้จัดการพระราชทานเพลิง ณ วัดอรุณราชวราราม

๓. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๒๓๖๗–๒๓๙๔ รวม ๒๗ ปี ตรงกับสมัยของเจ้าเมืองน่าน ๓ องค์ คือ

๑. เจ้ามหายศ (ครองเมืองน่านระหว่าง พ.ศ.๒๓๖๘-๒๓๗๘ รวม ๑๑ปี)

๒. เจ้าอชิตวงษ์ (ครองเมืองน่าน พ.ศ.๒๓๗๙ เพียง ๗ เดือนก็ถึงแก่พิราลัย)

๓. เจ้ามหาวงษ์ (ครองเมืองน่าน พ.ศ.๒๓๘๑ - ๒๓๙๔ รวม ๑๓ ปี)

พ.ศ.๒๓๖๘ (จุลศักราช ๑๑๘๗) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าให้เจ้าราชวงศ์ (มหายศ) บุตรเจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญเป็นเจ้าเมืองน่านนามว่า **เจ้ามหายศ**

ในปีถัดมา คือ พ.ศ.๒๓๖๙ เจ้ามหายศได้รับท้องตราพระราชสีห์มาถึงเมืองน่านว่า เจ้าอนุวงศ์จันทบุรีเป็นขบถให้เมืองน่านเกณฑ์กองทัพ ๕,๐๐๐ คน รอไว้จะเข้าตีจันทบุรี ครั้งถึงเดือน ๖ เจ้ามหายศแต่งให้เจ้าราชวงศ์เป็นแม่ทัพหน้าคุมกำลัง ๑,๐๐๐ คน ยกออกจากเวียงไปตั้งที่เมืองแต่ง ให้เจ้าพระเมืองแก้วคุมกำลัง ๕๐๐ คนไปทางน้ำปาดร่วมกับกองทัพเมืองเชียงใหม่ ลำพูน ส่วนเจ้ามหายศยกกำลัง ๓,๕๐๐ คน ออกไปตั้งทัพที่ตำหนักดอนไชยแล้วยกออกไปทางเมืองโต่ง ถึงเมืองพรานพร้าวสมทบกับทัพกรมพระราชวังบวรและทัพลาวหัวเมืองทั้งมวล ทำการต่อสู้กับเป็นสามารถยึดเมืองลาวต่างและได้เชลยศึกมาแบ่งกันเป็นจำนวนมาก

พ.ศ.๒๓๗๑ เจ้าพระยาราชสุภาวดีแจ้งว่า เจ้าน้อยเมืองพวนพบเจ้าอนุวงศ์ที่เมืองพวน จึงนำกองกำลังเข้าล้อมจับ ณ ที่นั้น พบพระลับและนายหนานขัติยะ เมืองน่าน ท้าวมหาพรหม เมืองหลวงพระบาง จับอนุกับครอบครัวมาได้ จึงนำตัวมาส่งเจ้าพระยาราชสุภาวดีที่เมืองหลวงพระบาง

พ.ศ.๒๓๘๘ เจ้ามหาวงศ์ถวายช้างสำคัญแด่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ช้างมาถึงกรุงเทพตรงกับวันอังคารที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๘๘ ความว่า

“พระยาน่านถวายช้างพังเล็บครบช้าง ๑ ลงมาถึงกรุงเทพมหานคร ณ วันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ พระราชทานชื่อขึ้นระวางว่า ***นาเคนทรนขา****”*

(เจ้าพระยาทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี, ๒๕๔๖: ๑๑๗)

เสวยราชสมบัติเป็นเจ้าเมืองน่านได้ ๑๐ ปี จนถึง พ.ศ.๒๓๗๘ เจ้ามหายศลงไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่กรุงเทพมหานคร ให้บังเกิดพยาธิลงท้องถึงแก่พิราลัย ณ ที่นั้น

พ.ศ. ๒๓๗๙ เจ้าราชวงศ์ (อชิตวงศ์) บุตรเจ้าสุมนเทวราชได้รับโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นเจ้าเมืองน่าน เมื่อกราบบังคมทูลลากลับเมืองน่านแล้ว ได้ทำนุบำรุงพระศาสนา บูรณะฉัตรพระธาตุแช่แห้งใหม่เป็นมหากุศล หากแต่ท่านป่วยหนักและถึงแก่พิราลัยในเวลาอันรวดเร็ว รวมเวลาครองเมืองน่านได้เพียง ๗ เดือน

พ.ศ.๒๓๘๑ เจ้าอุปราช(มหาวงศ์) ลงไปเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้รับโปรดเกล้าแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองน่านองค์ต่อมา

ในเวลานั้นเมืองสิบสองปันนาเชียงรุ้ง เมืองชียงแขง เมืองหลวงภูคา เกิดความไม่สงบวิวาทกระทบกระทั่งกันอยู่เนืองๆ แสนท้าวพญาเมืองเมืองเชียงแขงจึงพาครอบครัวหนีลงมาอยู่เมืองน่านขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารรับราชการสนองพระเดชพระคุณสืบไป

เมื่อถึงปลายสมัยเจ้ามหาวงศ์ โปรดเกล้าในร่วมกับกองทัพหลวงตีเมืองเชียงตุงอีกครั้ง เจ้ามหาวงศ์ได้สนองพระเดชพระคุณรับราชการอย่างอุตสาหะจงรักภักดี

เจ้ามหาวงศ์ทำนุบำรุงบ้านเมืองสร้างวิหารวัดสถารส วัดพระเกิด และซ่อมแซมวิหารวัดพระธาตุแช่แห้ง จนถึงแก่พิราลัยเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๔ ครองเมืองน่านได้ ๑๓ ปี

๔. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๒๓๙๔-๒๔๑๑ รวม ๑๗ ปี ตรงกับสมัยเจ้าอนันตวรฤทธิเดชฯ ครองเมืองน่าน (พ.ศ.๒๓๙๕-๒๔๓๔ รวม ๓๙ปี)

พ.ศ.๒๓๙๕ เจ้ารัตนหัวเมืองแก้ว (อนันตยศ) บุตรเจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญลงไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าเมืองน่านนามว่า.**พระยามงคลวรยศ** รับสนองพระเดชพระคุณต่อไป

พ.ศ.๒๓๙๖ พระยามงคลวรยศเป็นแม่ทัพเมืองน่านยกทัพสมทบไปกับทัพหลวงของกรมวงศาธิราชสนิท ตีเมืองเชียงตุง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

พ.ศ.๒๓๙๘ เมื่อเจ้าอนันตยศเสร็จศึกเมืองเชียงตุงกลับลงมาถึงเมืองน่านได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตย้ายที่ตั้งเมืองจากดงพระเนตรช้างกลับลงมายังที่เดิมในสมัยเจ้าฟ้าอัทธวรปัญโญ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าพระราชทานพระบรมราชานุญาตตามที่ทูลขอมา ดังประชุมพงศาวดารภาค ๑๐ ระบุว่า (สะกดตามต้นฉบับ)

“ครั้นว่าท่านมาเถิงเมืองแล้ว ท่านก็แต่งใช้ลงไปกราบทูลพระมหากษัตริย์เจ้าในกรุงเทพมหานคร ขอลงมาซ่อมสร้างเวียงเก่าหั้นแล เมื่อนั้นพระมหากษัตริย์เจ้าก็มีพระมหากรุณาโปรดอนุญาตขึ้นมาซ่อมสร้างหั้นแล ในจุลศักราชนั้นสิ่งเดียว ท่านก็กะเกณฑ์ไพร่พลคนเมืองทั้งหลาย

ปั้นดินกี่แลแผ้วถางในเวียงเก่าให้หมดใสดีงามแล้ว เถิงเดือน ๘ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เม็งวันอังคารยามแถจะใกล้สู่เที่ยงวัน ท่านก็หื้อขัติยวงษาแลเสนาอามาตย์ทั้งหลายก่อแรกตั้งปลูกประตูไชยแลกำแพงเวียงหั้นแล"

(ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๐, ๒๔๖๑: ๑๖๘-๑๖๙)

พ.ศ.๒๓๙๙ เมืองสิบสองพันนา เชียงรุ้ง เมืองหลวงภูคา เมืองล้า เมืองพง ขอเข้ามาสวามิภักดิ์ต่อเจ้าเมืองน่าน เจ้านายเมืองน่านจึงพาลงไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายบรรณาการขอเป็นข้าของขันฑสีมากรุงรัตนโกสินทร์ และในปีเดียวกันนี้ทรงพระกรุณาเลื่อนยศพระยาอนันตยศเจ้าเมืองน่านขึ้นเป็น **"เจ้าอนันตวรฤทธิเดช กุลเชษฐมหันต์ ไชยนันทบุรมหาราชวงศาธิบดี เจ้านครเมืองน่าน"** ดังประชุมพงศาวดารภาค ๑๐ ระบุว่า (สะกดตามต้นฉบับ)

"เมื่อนั้นพระมหากระษัตริย์เจ้าจึงมีพระมหากรุณาโปรดเลื่อนยศเจ้ามงคลวรยศเจ้าเมืองน่านนั้น หื้อเปนเจ้าอนันตวรฤทธิเดช กุลเชษฐมหันต์ ไชยนันทบุรมหาราชวงษาธิบดีเจ้านครเมืองน่าน แล้วก็ปงพระราชทานเครื่องยศ คือทรงประพาศแลกระโจมหัวคำ แท่นแก้ว ๕ ชั้น แลเสตฉัตรขาว ๗ ใบ แลดาบหลูปคำ ทวนเขียวคำ ฝักเขียว ๔ เล่ม ปืนชนิดดี ๒ บอก กระโถนคำ ๑ พานหมากคำ ๑ มีดด้ามคำ ๑ มปัดตีคำ ๒ แถว รูปม้าคำ ๑ โต๊ะเงิน ๑ ใบ เบ้ายาคำ ๑"

(ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๐, ๒๔๖๑: ๑๗๐)

ในระหว่างนี้ เจ้าราชวงษ์เมืองน่านก็ยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองเชียงแขง กวาดต้อนเทครัวชาวเมืองเชียงแขงมาไว้ที่เมืองน่านได้เป็นจำนวนมาก

พ.ศ.๒๔๐๐ (จุลศักราช ๑๒๑๙) เจ้าอนันตวรฤทธิเดชโปรดให้สร้างคุ้มแก้วหอคำ ทำนุบำรุงพระศาสนา เขียนพระธรรมบาลี บูรณะปฏิสังขรวัดวาอารามเป็นจำนวนมาก เมืองน่านมีความสงบสุขร่มเย็นโจรผู้ร้ายไม่มี ปรากฏพระเกียรติยศเลื่องลือไปทุกทิศานุทิศ

พ.ศ.๒๔๑๐ สร้างวิหารวัดภูมินทร์ เมื่อแล้วเสร็จทำการฉลองอย่างยิ่งใหญ่ ดังประชุมพงศาวดารภาค ๑๐ ระบุว่า (สะกดตามต้นฉบับ)

"อนึ่งด้วยพระวิหารหลวงภูมินทราชากลางเวียงนครเมืองน่าน อันท่านได้ก่อแรกตั้งต้นปลูกแปงสร้างสามาตั้งแต่ศักราชได้ ๑๒๒๙ ตัว ปีเมิงเม้าเดือน ๖ ขึ้นค่ำ ๑ เม็งวันศุกร ไทยดับเม้าฤกษ์ได้ ๒๕ ตัวชื่อปุพพภัทร ตั้งต้นสร้างแต่นั้นมาเถิงนานได้ ๘ ปี มาเถิงจุลศักราชได้ ๑๑๓๖ ตัว ปีกาบเส็ดนี้ก็เปนที่สำเร็จบริบวรณ์หั้นแล ในศักราชนั้นสิ่งเดียวเดือนยี่ ท่านได้มีอาชญาปกเตินแก่หน่อขัติยวงษา ท้าวพระยาเสนาอามาตย์ไพร่บ้านพลเมืองทั่วจังหวัดนครเมืองน่านทั้งมวล ให้ตกแต่งสร้าง

แปงสรรพเยื่องเครื่องครัวทานทั้งหลายพร้อมสู่อัน หัวเมืองต่างประเทศทั้งหลาย คือเมืองนคร,ลำพูน, เชียงใหม่, พยาว, เชียงราย, เมืองหลวงพระบาง...”

(ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๐, ๒๔๖๑: ๑๘๔)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ.๒๔๑๑ ภายในพระบรมมหาราชวัง สิริพระชนมพรรษา ๖๔ พรรษา

๕. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ระหว่างปีพ.ศ.๒๔๑๑ – ๒๔๕๓ รวม ๔๒ ปี ตรงกับเจ้าผู้ครองนครน่าน ๒ องค์ คือ

๑. เจ้าอนันตวรฤทธิเดชฯ ครองเมืองน่าน (พ.ศ.๒๓๙๕-๒๔๓๔ รวม ๓๙ ปี)

๒. พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ ครองเมืองน่าน (พ.ศ.๒๔๓๖-๒๔๖๑ รวม ๒๕ ปี)

พ.ศ.๒๔๒๘ เกิดกลุ่มโจรฮ่อมารุกรานหัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ เจ้าหมื่นไวยวรนารถนำทัพหลวงเดินทางขึ้นไปปราบฮ่อที่เมืองหลวงพระบาง มีการเกณฑ์กำลังเสบียงจากเมืองน่านขึ้นไปสมทบในครั้งนี้ด้วย ปรากฏในบันทึกของเจ้าหมื่นไวยวรนารถ (เจ้าพระยาศุรศักด์มนตรี เจิม-แสงชูโต) ความตอนหนึ่ง ดังนี้ (สะกดตามต้นฉบับ)

ครั้นวันพุธแรม ๑ ค่ำ เดือนยี่ ปีระกา สัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ พ.ศ.๒๔๒๘ กองทัพได้ยกไปถึงสบสมุนใกล้กับเมืองน่านระยะทาง ๒๐๐ เส้นเศษ แม่ทัพจึงให้ตั้งกองทัพในที่นั้นรวบรวมจัดขะบวนที่จะเข้าไปเมืองน่าน ณ ที่นี้เจ้าอนันตวรฤทธิ์เดช เจ้านครน่านแต่งให้เจ้าวังซ้ายและเจ้านายบุตรหลานพร้อมด้วยแสนท้าวพระยาลาวคุมช้างพลายใหญ่สูง ๕ ศอก ผูกเครื่อง จำลองเขียนทอง ๓ เชือก กับพานทองใส่ดอกไม้ธูปเทียนพาน ๑ ออกมาต้อนรับแม่ทัพและแจ้ง ความว่า "เจ้านครน่านให้มารับและเชิญแม่ทัพให้นำกองทัพเข้าเมือง""

(เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี, ๒๕๐๔)

พ.ศ.๒๔๓๓ เจ้าสุริยวงศ์ว่าที่เจ้าราชวงศ์กับนายน้อยบัวเรียวเชิญตราขึ้นไปตั้งเจ้าเมืองเชียงแขงที่เมืองสิง เมืองนัง เจ้าเมืองเชียงแขงกับท้าวพญามีความยินดียอมเป็นข้าขอบขัณฑสีมากรุงเทพแล้ว พาลงมาเข้าเฝ้า ณ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๔ มีนาคม เวลาสองทุ่มเศษพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแต่งพระองค์ครึ่งยศทหารเสด็จออกพระที่นั่งอัมรินทรวินิจฉัยประทับพระราชบัลลังก์หน้าพระที่นั่งเศวตฉัตรพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท ฝ่ายทหารพลเรือนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตามตำแหน่งเจ้าพนักงานประโคมมโหระทึกแตรฝรั่งแตรทหารสุดเสียงลง พระศรีเสนากรมมหาดไทยนำเจ้าราชวงศ์ แลละนายน้อยบัวเรียว ท้าวพระยาเมืองน่านรวม ๕ คน กับราชาพรหมลื้อเมืองเชียงแขง ถวายบังคมลากลับไปบ้านเมือง และโปรดเกล้าให้บอกแก่เจ้านครเมืองน่านว่า *"การที่จัดเขตแดนเมืองเชียงแขงให้เป็นระเบียบเรียบร้อยนั้นเป็นความชอบของเจ้าอนันตวรฤทธิเดชแล้ว แลพระราชทานพรไปถึงเมืองเชียงแขงให้มีความสุขต่อไป"*

จากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระราชทานพานหมากถม เครื่องในทองคำ คนโทถมกระโถนถม เป็นเครื่องยศแก่เจ้าราชวงศ์เมืองน่าน พระราชทานถาดหมากถม เครื่องในถม แลกาน้ำเย็นถม กระโถนถม เป็นเครื่องยศแก่ราชาพรหมลื้อ แลพระราชทานผ้าพรรณตามธรรมเนียม โปรดเกล้าพระราชทานเงินเบี้ยเลี้ยงแก่ราชาพรหมลื้อ แลให้ส่งเงินแลผ้าพรรณไปพระราชทานบุตรภรรยาของพวกเมืองเชียงแขงซึ่งถึงแก่กรรมสองคนนั้นด้วย แล้วเสด็จขึ้น เจ้าพนักงานประโคมตามธรรมเนียม (ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๗ หน้า ๔๔)

พ.ศ.๒๔๓๔ เจ้าอนันตวรฤทธิเดชฯ ถึงแก่พิราลัย ครองเมืองน่าน ๓๙ ปี ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าราชวงศ์ว่าที่เจ้าเมืองน่านเป็น**เจ้าสุริยะพงษ์ผริตเดช กุลเชษฐมหันต์ ไชยบุระมหาวงษาธิบดี** เจ้านครเมืองน่าน พระราชทานพานทอง ๑ ประคำทอง ๑ คนโฑทอง ๑ กระโถนทอง ๑ โต๊ะอาหารเท้าช้างคู่ ๑ ปืนคาบศิลาคร่ำ ๑ หอกข้างทองคำ ๑ กระบี่บั้งทอง ๑ มาลากลมยอดเกี้ยวทองคำ ๑ สัปทน ๑ แลเสื้อผ้าต่างๆ

(ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๑๐ หน้า ๕๒๓)

พ.ศ.๒๔๔๐ วันที่ ๗ ธันวาคม เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เจ้านครน่าน เจ้านายนครเชียงใหม่ นครลำปาง นครลำพูน และเมืองแพร่ เข้าเฝ้าถวายเครื่องราชบรรณาการและทูลพระขวัญพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ในปี พ.ศ.๒๔๔๐ วันที่ ๒๔ ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๖ เวลาบ่าย ๔ โมงครึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จออกที่มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาทเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพร้อมกัน เพื่อให้เจ้าหัวเมืองประเทศราชฝ่ายเหนือเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จัดพิธีทูลพระขวัญตามธรรมเนียมล้านนาประกอบด้วย เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้านครเมืองน่าน เจ้าอุปราชผู้รักษาราชการเมืองนครลำปาง เจ้าอุปราชผู้รักษาราชการเมืองนครลำพูน เจ้าราชวงษ์เมืองนครเชียงใหม่ และพระยาพิริยวิไชย เจ้าเมืองแพร่

พ.ศ.๒๔๔๒ ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะจัดการปกครองให้ส่วนภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพเป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อความเจริญวัฒนาของบ้านเมือง จึ่งโปรดฯเกล้าให้ พระยาเสนานุรักษ์ขึ้นมาสำรวจจัดทำรายงานการปกครองเมืองน่าน เมื่อ ร.ศ.๑๑๘ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการปกครองต่อไป รายงานฉบับนี้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงเดชานุภาพ เสนาบดีมหาดไทย ทรงยกย่องว่าเป็นรายงานที่ดีและสมบูรณ์มากสมควรที่ทุกเมืองจะได้นำไปจัดทำเป็นแบบอย่าง

ในปี พ.ศ.๒๔๔๓ เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เจ้านครเมืองน่าน ได้ถวายไม้ขอนสัก ๑๐๐ ต้น เจ้าราชวงศ์เมืองน่านถวายไม้ขอนสัก ๕๐ ต้นเจ้าราชบุตรเมืองน่านถวายไม้ขอนสัก ๑๕ ต้น นายน้อยอนุรสรังสีถวายไม้ขอนสัก ๔๐ ต้น เป็นการฉลองพระเดชพระคุณช่วยในการที่ทรงสถาปนาวัดเบญจมบพิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอนุโมทนาในการกุศลและมีพระราชหฤทัยยินดีในความจงรักภักดีของผู้ที่กล่าวนามมาแล้วนั้น

เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เจ้านครน่าน รับราชการสนองพระเดชพระคุณในตำแหน่งเจ้าเมืองน่าน ด้วยความวิริยะอุตสาหะและจงรักภักดีอย่างยิ่งยวดมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๓๖ ทั้งยังมีความชอบมากมายมาแต่ครั้งดำรงตำแหน่งเจ้าราชวงษ์เมืองน่าน จึงเป็นที่พอพระราชหฤทัยยิ่งนัก ครั้งถึง พ.ศ.๒๔๔๖ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเจ้าสถาปนา เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เจ้านครน่าน ขึ้นเป็น **พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ** พระเจ้านครเมืองน่าน ดังปรากฏในหมายประกาศ ดังนี้

ศุภมัสดุ พระพุทธสาสนกาลเป็นอดีตภาคล่วงแล้ว ๒๔๔๖ พรรษา ปัตยุบันกาล จันทร คตินิยม สะสะสังวัจฉระกติกมาศ กาฬปักษ์ จตุทสีดิถีพุฒวาร สุริยคติกาล รัตนโกสินทรศก ๑๒๒ พฤศจิกายนมาศ อัฏฐารสมมาสหคุณ พิเศษ บริเฉทการกำหนด พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎ บุรุศยรัตนราชรวิวงษ์ วรุตมพงษบริพัตร วรขัตติยราชนิกโร ดม จาตุรันต บรม มหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุภโตสุชาติสัง สุทธิเคราะหณี จักรกรีบรมนารถ มหา มกุฎ ราชวรางกูร สุจริตมูลสุสาธิต อรรคอุกฤษฐไพบูลย์ บุรพาดูลย์ กฤษฎาภินิหาร สุภาธิการ รังสฤษดิ์ ธัญญลักษณวิจิตร์ โสภาคยสรรพางค์ มหาชโนดมางคประนต บาทบงกชยุคล ประสิทธิ สรรพศุภผลอุดมบรมสุขุมาล ทิพยเทพาวตาร ไพศาลเกียรติคุณอดุลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์ วิสิฐ ศักดิ์สมญาพินิตประชานารถ เปรมกระมลขัตติยราชประยูร มูลมุขมาตยาภิรมย์ อุดมเดชาธิการ บริบูรณคุณสาร ยามาทนคร กรุต เมกราชดิลก มหาปริวารนายก อนันตมหันตวร ฤทธิเดช สรรพ วิเศษศิรินทร อเนกชนนิกร สโมสรสมมต ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสม บัติ นพปคลเสวตรฉัตรา ฉัตร์ ศิริ รัตโน ปลักษณมหา บรมราชาภิเศกาภิสิต สรรพทศ ทิศวิชิตไชย สกลมไหสวรียมหาสวามิ นทร์ มเห ควรมหินทรมหารามาธิราชวโรดม บรมนารถ ชาติอาชาวไศรย พุทธาที่ไตรรัตนสรณารักษ์ อดุลยศักดิ์อรรคนเรศราธิบดี เมตตากรุณาสีตลหฤ ไทย อโนปไมยบุญการ สกลไพศาลมหารัษฎา ธิ บดินทร์ ปรมินทรธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง พระราชดำริห์ว่า เจ้า สุริยพงษ์ผริตเดชเจ้านครเมืองน่าน ได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณมาช้า นานแลได้เคยไปราชการทัพศึกมีบำเหน็จความชอบมาแต่ยังเป็นตำแหน่งเจ้า ราชวงษ์ในนครเมืองน่าน ครั้นเมื่อตรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ตั้งให้เป็นเจ้าผู้ครองนครเมืองน่านอุสาหปก ครอง บ้านเมืองต่างพระเนตร์พระกรรณ์โดยซื่อสัตย์สุจริตมีความโอบอ้อมอารีเป็นที่นิยมนับถือของเจ้านาย ท้าวพระยาแลไพร่บ้านพลเมืองทั่วไปเป็นอันมาก ทั้งมีความสวามิภักดิ์ต่อ ราชการเป็นนิตย์แม้มี ราชการสำคัญเกิดขึ้นข้างฝ่ายเหนือคราวใดเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชก็ได้ พร้อมใจกับเจ้านายบุตรหลาน ช่วยราชการโดยแขงแรงทุก คราวมา จนเมื่อเกิดเหตุผู้ร้ายก่อการจลาจลขึ้นในมณฑลพายัพเมื่อ รัตน โกสินทรศก ๑๒๑ นี้ เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชก็ได้จัดเจ้านายบุตร์หลานแลท้าวพระยาไพร่พลนครเมือง น่านช่วยปราบปรามผู้ร้ายแลเป็นกำลังจัดสเบียงอาหารพาหนะส่งกองทหารได้รับราชการเป็นที่พอ พระราชหฤทัยเป็นอันมาก

อนึ่งเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช มีความจงรักภักดีต่อใต้ฝ่า ลอองธุลีพระบาทโดยฉะเพาะแม้อยู่เมือง ไกลก็มิได้คิดแก่ความลำบากอุสาหฝ่าทางกันดารมาเฝ้าทูลถอองธุลีพระบาท เนือง ๆ ผิดกับเจ้านคร เมืองน่านแต่ก่อน ๆ มา เป็นเหตุให้ทรงพระกรุณาสนิทชิดชอบพระราชอัธยาไศรยเปนอันมาก

ทรงพระราชดำริห์ว่า นครเมืองน่านก็เปน นครใหญ่อัน หนึ่งในหัวเมืองประเทศราชข้าขอขันธ สีมา เจ้านายที่ปกครอง นครเมืองน่านต่างพระเนตร์พระกรรณ์สืบกระกูลวงษ์ ต่อ ๆ กัน มายังหาได้มี เจ้าตนใด ได้เคยรับพระราชทานเกียรติยศ เป็น พระเจ้าประเทศราชไม่ แลบัดนี้เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชก็

เจริญ ชนม์ไวยยิ่งกว่าบรรดาเจ้าประเทศราชทั้งปวงทั้งมีอัธยาไศรย เป็นสัตย์ธรรมมั่นคงจงรักภักดีต่อได้ฝ่าลอองธุลีพระบาทเนื่อง นิจ แลมีความชอบความดีมาในราชการเป็นอันมากสมควรจะ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ยกย่องอิศริยยศเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนให้เป็นเกียรติยศแก่นคร เมืองน่านแลตระกุลวงษ์ สืบไปได้

จึงมีพระบรมราชโองการ ดำรัสสั่งให้สถาปนาเลื่อนยศถานันดรศักดิ์ เจ้านครเมืองน่านขึ้นเป็นพระเจ้านครเมืองน่าน มีนามตามจาฤกในสุพรรณบัตร์ว่า พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช กุลเชษฐมหันต์ ไชยนันทบุระมหา ราชวงษาธิบดี สุจริตจารีราชา นุภาวรักษ์ วิบุลยศักดิกิตติไพศาล ภูบาลบพิตร์ สถิตย์ ณนันทราชวงษ์ พระเจ้านครเมืองน่าน ได้ปกป้องเจ้านายบุตร์หลานแสนท้าวพระยาลาวราษฎร ในเมืองน่านแล เมืองขึ้นทั้งปวงให้ปรากฏเกียรติยศเดชานุภาพสืบไปขอ จงเจริญ ชนมายุพรรณศุขพล ปฏิภาณคุณสารสมบัติ สรรพศิริ สวัสดิ์พิพัฒนมงคลทุกประการ ปกป้องพระราชอาณาเขตร์ขันธสีมา โดยความซื่อตรงต่อกรุงเทพมหานครตำรงอยู่ยืนยาวสิ้นกาลนาน เทอญ

(ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๒๐ หน้า ๖๐๙-๖๑๑)

ครั้งถึง พ.ศ.๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติเป็นรัชกาลที่ ๖ พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ พระเจ้านครน่านก็ได้ถวายความจงรักภักดีอย่างสม่ำเสมอเช่นเดียวกับแผ่นดินก่อน พระเจ้านครน่านได้น้อมเกล้าถวายงาช้างในการบรมราชาภิเษก และทำนุบำรุงบ้านเมืองด้วยความเข้มแข็งจนถึงแก่พิราลัยในปี พ.ศ.๒๔๖๑ รวมระยะเวลาในการครองเมืองน่าน ๒๕ ปี

กล่าวโดยสรุปแล้วพระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ พระเจ้านครน่าน ได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๑๖ ดำรงตำแหน่งเจ้าสุริยวงษ์ ได้คุมนางระมาดลงมาถวาย รวมเวลาไปกลับ ๔ เดือน

ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๓๓ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๔๓๓ เจ้าสุริยวงษ์ว่าที่เจ้าราชวงษ์ นำท้าวพระยาเมืองเชียงแขง ซึ่งมีความยินดี ยอมเป็นขอบขันธสีมากรุงเทพฯ แล้ว ลงมาถวายบรรณาการ

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๓๓ เฝ้ารับพระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนตำแหน่งจาก เจ้าสุริยะวงษ์เป็นเจ้าราชวงษ์

ครั้งที่ ๔ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๓๖ เข้าเฝ้าถวายเครื่องราชบรรณาการและเลื่อนฐานันดรศักดิ์จากเจ้าราชวงษ์ว่าที่เจ้าอุปราชขึ้นเป็น **"เจ้านครน่าน"**

ครั้งที่ ๕ วันที่ ๘ เมษายน ๒๔๓๗ รับพระราชทานเครื่องยศ พานทอง โต๊ะทอง สัปทน ฯลฯ

ครั้งที่ ๖ วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๔๐ เข้าเฝ้าถวายเครื่องราชบรรณาการ

ครั้งที่ ๗ วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๔๔๐ เข้าเฝ้าทูลพระขวัญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถ

ครั้งที่ ๘ วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๔๔ เข้าเฝ้า ณ เมืองพิไชย รับพระราชทาน “ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ”

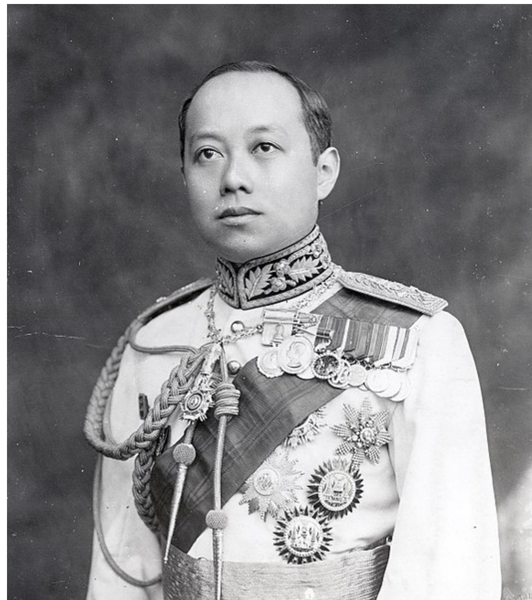
ครั้งที่ ๙ วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๔๔๖ เข้าเฝ้าถวายเครื่องราชบรรณาการ

ครั้งที่ ๑๐ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๔๖ เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทาน “ปฐมจุลจอมเกล้า”

ครั้งที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๔๖ รับพระราชทานเครื่องยศและเลื่อนฐานันดรศักดิ์เป็น **“พระเจ้านครน่าน”**

ครั้งที่ ๑๒ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๔๖ เวลาบ่าย ๕ โมงเศษ เข้าเฝ้าฯ กราบถวายบังคมลากลับนครน่าน

๖. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖

พระบาทสมเด็จ**พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**ทรงครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๒๔๕๓-๒๔๖๘ รวมเวลา ๑๕ ปี ตรงกับสมัยเจ้าเมืองน่าน ๒ องค์ คือ

๑. พระเจ้าสุริยพงศ์ผริตเดชฯ (ครองเมืองน่านระหว่าง พ.ศ.๒๔๓๖-๒๔๖๑ รวม ๒๕ ปี)

๒. เจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ (ครองเมืองน่าน พ.ศ.๒๔๖๑-๒๔๗๔ รวม ๑๓ ปี)

โดยภาพรวมแล้วกล่าวได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสานต่อแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างเคร่งครัด ดังที่ เดวิด วัยอาจ นักวิชาการชาวอเมริกันผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ไทยได้กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทำให้ราชอาณาจักรสยามเป็น “สยามใหม่” และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รวมทั้งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งครองราชย์ต่อจากพระองค์) เป็นผู้สถาปนาราชอาณาจักรสยามขึ้นเป็น **“ชาติ”** ในส่วนของพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่มีต่อเมืองน่านมีดังนี้

พ.ศ.๒๔๕๘ พระเจ้าสุริยพงศ์ผริตเดชฯ สร้างสะพานขึ้นที่เมืองน่าน ๔ สะพาน เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลอุทิศแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานชื่อสะพานทั้ง ๔ สะพาน ดังนี้

๑. สะพานข้ามลำน้ำสา พระราชทานนามว่า “นันทสาระวดี”
๒. สะพานข้ามลำห้วยเย็น พระราชทานนามว่า “นันทคีตาลัย”
๓. สะพานข้ามลำห้วยไผ่ พระราชทานนามว่า “นันทไวณุวัต”
๔. สพานข้ามลำห้วยแก้ว พระราชทานนามว่า “นันทรัตนารม”

ดังหนังสือแจ้งความกระทรวงคมนาคม พแนกกรมทาง ระบุไว้ดังนี้ (สะกดตามต้นฉบับ)

แจ้งความกระทรวงคมนาคม
พแนกกรมทาง

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือที่ ๗๐/๙๔๑๑ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์พ.ศ. ๒๔๕๘ นำส่งต้นใบบอกของเค้าสนามหลวงนครน่านมายังกระทรวงคมนาคมความว่า จำเดิมแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราชได้เสด็จสวรรคตแล้ว เจ้านายข้าราชการตลอดจนสมณะอาณาประชาราษฎรในนครน่าน อาการเศร้าโศกโศกาลัยรฦกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ได้โปรดเกล้าฯ ได้รับความร่มเย็นเปนศุขเสมอหน้า แลคำนึงถึงการที่จะสำแดงความจงรักภักดีให้ปรากฏ เพื่อเปนการสนองพระเดชพระคุณ จึงมหาอำมาตย์เอกพระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช พระเจ้าผู้ครองนคร ๑ อำมาตย์เอกเจ้าพระยาอุปราชเสนามหาดไทย ๑ กับอำมาตย์เอก พระยารามราชเดช ปลัดมณฑลประจำนคร ๑ ได้เป็นหัวน่าคิดสร้างสะพานอันเปนถาวรวัตถุแลสาธารณประโยชน์ขึ้น แลได้ช่วยกันออกทุนทรัพย์พร้อมกับข้าราชการและประชาชนชาวนครน่านด้วยความศรัทธา ได้เงินรวมทั้งสิ้นเปนจำนวน ๑๐,๒๐๐ บาท ๖๒ สตางค์ จ้างเหมาช่างที่ชำนาญทำสพานด้วยไม้แดง ไม้ตะเคียน ไม้เต็ง ไม้รัง ตามแบบของคมนาคม ข้ามลำห้วยแลลำน้ำต่างๆ

ที่อยู่ในถนนสายจากนครน่านผ่านอำเภอเมืองสา อำเภอศีร์ษะเกษแยกไปอำเภอท่าปลากับจังหวัดแพร่ ซึ่งเปนถนนสำคัญมีมหาชนไปมามิได้ขาดขึ้น ๔ สะพานคือ

๑. สพานข้ามลำน้ำสา มีขนาดกว้าง ๒ วา ยาว ๓๖ วา ทำเป็นรูปโค้งมีไม้ยึดยัน มีเขื่อนแลปีกกาทำด้วยไม้กระยาเลย สำหรับกันไม้ขอนสักที่ไหลตามสายน้ำ

๒ .สพานข้ามลำห้วยเย็น มีขนาดกว้าง ๒ วา ยาว ๘ วา

๓. สพานข้ามลำห้วยไผ่ มีขนาดกว้าง ๒ วา ยาว ๕ วา

๔. สพานข้ามลำห้วยแก้ว มีขนาดกว้าง ๒ วา ยาว ๕ วา

สพานทั้ง ๓ นี้ทำเป็นรูปธรรมดา ได้จัดทำเปนการแล้วเสร็จทั้ง ๔ สพาน แต่เมื่อเดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๕๗ นั้นแล้ว ครั้นเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๕๘ ได้กระทำพิธีฉลอง คือ ได้ปลูกปรำประดิษฐานพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัตยุบัน ประดับประดาด้วยเครื่องสักการะบูชา อาราธนาพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ รุ่งขึ้นเช้าได้ถวายอาหารบิณฑบาตกับเครื่องไทยทาน แล้วอำมาตย์เอก เจ้าอุปราช เสนามหาดไทยได้อ่านคำอุทิศขอพระราชทานถวายพระราชกุศลในการที่ได้สร้างสะพานนี้แด่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงพระปิยมหาราช กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัตยุบันนี้ นับว่าเปนการเปิดสะพานให้มหาชน สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ ใช้เปนทางสัญจรข้ามไปมาได้สดวกแล้ว บรรดาผู้มีจิตร์ศรัทธาบริจาคทรัพย์ตามบาญชีท้ายแจ้งความ มีความยินดีขอพระราชทานถวายพระราชกุศล และขอรับพระราชทานนามสพานทั้ง ๔ เพื่อเปนความสวัสดีแก่ผู้ที่สัญจรไปมานั้นด้วย

กระทรวงคมนาคมได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ทรงอนุโมทนาในส่วนกุศลที่เนื่องมาจากการสาธารณประโยชน์นี้ด้วยแล้ว และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามสพานทั้ง ๔ นั้นว่า

๑. สพานข้ามลำน้ำสา พระราชทานนามว่า "นันทสาระวดี"

๒. สพานข้ามลำห้วยเย็น พระราชทานนามว่า "นันทคีตาลัย"

๓. สพานข้ามลำห้วยไผ่ พระราชทานนามว่า "นันทไวณุวัต"

๔. สพานข้ามลำห้วยแก้ว พระราชทานนามว่า "นันทรัตนารม"

แจ้งความมา ณ วันที่ ๑๔ มิถุนายนพุทธศักราช ๒๔๕๙

(ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๓๕ หน้าที่ ๓๒๗๑ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๑)

พ.ศ.๒๔๕๙ พระเจ้าสุริยพงศ์ผริตเดชฯ พระเจ้านครน่าน ถวายงาช้างรัชกาลที่ ๖ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พ.ศ.๒๔๖๒ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออก ณ พระที่นั่งอัมรินทรวินิจฉัย ในงานพระราชพิธีฉัตรมงคล สมโภชพระมหาเศวตฉัตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรเจ้าผู้ครองนคร ให้เจ้าอุปราช (มหาพรหม ณ น่าน) เป็นเจ้ามหาพรหมสุรธาดา นันทบุราธิวาศวงศ์ บรมราชประสงค์สฤษดิรักษ์ นิตยสวามิภักดิ์ อาชวาศัย ประสาสนนัยวิจิตร กิติคุณาดิเรก เอกโยนกมหานคราธิบดี เจ้านครน่าน (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๓๖ หน้าที่ ๒๔๑๔ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๒)

พ.ศ.๒๔๖๒ เจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ บริจาคเงินซื้อเครื่องบิน ๑ ลำ สำหรับกองทัพบกสยาม ได้จารึกอักษรไว้ที่เครื่องบินว่า “จ้าวผู้ครองนครน่านที่ ๑”

เครื่องบิน “จ้าวผู้ครองนครน่านที่ ๑”
เจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ บริจาคเงินซื้อสำหรับกองทัพบกสยาม

พ.ศ.๒๔๖๕ เจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ เป็นผู้นำส่วนท้องถิ่นที่สร้างสนามบินจังหวัดน่านแล้วเสร็จ ดังคำแถลงการณ์ของเสนาบดีกระทรวงกลาโหม ตอนหนึ่งว่า (สะกดตามต้นฉบับ)

เรื่องสนามบินและการสแดงการบินจังหวัดน่าน

ด้วยเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น ได้จัดการโก่นสร้างพื้นที่ ทำเป็นสนามกิฬาประจำจังหวัดน่าน และมุ่งให้ใช้เปนสนามบินสำเร็จแล้ว และเครื่องบินอาศัยขึ้นลงได้สดวก กระทรวงกระลาโหมจึงได้รับสนามบินจังหวัดนี้ ขึ้นทะเบียนไว้ใช้ราชการต่อไปแล้ว

สนามบินแห่งนี้ เดิมเป็นที่ตั้งเมืองเก่าและร้างว่างเปล่า มานานเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่จอมปลวกและหนองน้ำ เจ้าหน้าที่ผู้ปกครองท้องถิ่นได้ประชุมพร้อมด้วยกรมการอำเภอ พ่อค้าคฤหบดีชี้แจงถึงคุณประโยชน์แห่งการบิน จนเปนที่เชื่อ ถือตกลงปลงใจพร้อมกัน และคิดว่าจะเอาพื้นที่ผืนนี้เป็นสนาม บิน จึงกำหนดลงมือทำในปลาย พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นต้นมา การโก่นสร้างปราบพื้นที่อาศัยแรงราษฎรในเมื่อเสร็จจากการทำนาหาเลี้ยงชีพเป็นคราวๆ ไปมีนายอำเภอเจ้าของท้องที่และผู้ช่วยเป็นแม่กองดูแลควบคุมการงานการนี้ได้สำเร็จพอเปนที่ขึ้นลงของเครื่องบินได้เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๔๖๘

การสร้างสนามนี้สำเร็จไปได้โดยยากเพราะเหตุดังกล่าวแล้วการซึ่งจะทำพื้นที่เช่นนี้ให้เป็นที่ราบเรียบจนเครื่องบินขึ้นลงได้ปลอดภัยจึงต้องอาศัยความอุสาหะบากบั่นพร้อมด้วยความปลงใจของเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการตลอดทั้งผู้ช่วยทุกชั้น อิกประการหนึ่งการขอแรงราษฎรช่วยทำก็ต้องหาเวลาว่างจาก การอาชีพ ในปีหนึ่งได้เพียง ๓-๔ เดือนเท่านั้น กระทรวงกระลาโหม เล็งเห็นโดยตระหนักว่าการที่สำเร็จไปได้ดังนี้ ก็เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ปกครองท้องถิ่นปลงใจอย่างแน่นอนว่า จะช่วยบำรุงกำลังทางอากาศแล้วยังพยายามจัดการให้ได้กระทำ พิธีเปิด ฉลอง สนามบิน และ แสดงการบินเหมือนกับ จังหวัด อื่น ๆ ที่แล้วมา คือได้ขอให้กรมอากาศยานส่งเครื่องบินขึ้นไปแสดงเพื่อให้ประชาชนได้เห็นความจริงของการเดินอากาศ

(ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๓๖ หน้าที่ ๒๔๕๑ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๖๒)

พ.ศ.๒๔๖๘ เจ้าราชวงศ์ (สุทธิสาร ณ น่าน) เจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ เจ้านายบุตรหลาน และเจ้านายมณฑลพายัพ ร่วมกันสร้างโอสถสภาขึ้นที่จังหวัดน่าน อุทิศถวายเป็นกุศลแด่พระเจ้าสุริยพงศ์ผริตเดชฯ พระเจ้านครน่าน กระทรวงมหาดไทยได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าลอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงอนุโมทนาในส่วนกุศลสาธารณประโยชน์ในครั้งนี้ด้วย

พ.ศ.๒๔๖๘ พบช้างสีประหลาด ที่จังหวัดน่าน โปรดเกล้าฯให้เจ้าพนักงานกรมช้างต้นและกรมศิลปากรขึ้นมาตรวจลักษณะพบว่าเป็นช้างในลักษณะจำพวกอัฐคช ๘ ชื่อว่า**ดามหัศดินทร**

๗. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๒๔๖๘ – ๒๔๗๘ ตรงกับการครองเมืองน่านของเจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ (ครองเมืองน่าน พ.ศ.๒๔๖๑-๒๔๗๔ รวม ๑๓ ปี)

พ.ศ.๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑลพายัพ วันอาทิตย์ที่ ๒๓ มกราคมพ.ศ.๒๔๖๙ เสด็จออกในการทำพิธีทูลพระขวัญ ณ พลับพลาทองหน้าศาลารัฐบาลนครเชียงใหม่ พระราชชายาเจ้าดารารัศมี เจ้าแก้วนวรัฐฯ เจ้านครเชียงใหม่ เจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ เจ้านครน่าน เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ฯ เจ้านครลำพูน เจ้าราชวงศ์ลำปาง เจ้านายในมณฑลพายัพ ตลอดจนประชาชนเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เมื่อกระบวนแห่เครื่องทูลพระขวัญผ่านหน้าพระที่นั่งแล้ว เชิญเครื่องทูลพระขวัญขึ้นทอดหน้าพระเก้าอี้ที่ประทับ

เจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ เจ้าผู้ครองนครน่าน ผู้มีอาวุโสสูงสุดอ่านคำกราบบังคมทูลเชิญพระขวัญ เมื่ออ่านจบพระราชชายาเจ้าดารารัศมี เจ้าแก้วนวรัฐฯ เจ้านครเชียงใหม่ เจ้ามหาพรหม

สุธาดาฯ เจ้านครน่าน เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้านครลำพูน รับสมมติเป็นผู้ผูกพระกรและพระบาทแห่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี

กระบวนแห่เครื่องพระขวัญของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีเจ้าแก้วนวรัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่กับเจ้ามหาพรหมสุรธาดา เจ้าผู้ครองนครน่าน เป็นผู้ฟ้อนคู่แรกของกระบวน

ในวาระเดียวกันนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับตระกูลจุลจอมเกล้า ปฐมจุลจอมเกล้าแก่เจ้าแก้วนวรัฐ ทุติยจุลจอมเกล้าแก่เจ้าจามรี เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก มหาปถมาภรณ์ช้างเผือกแก่เจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ เจ้าผู้ครองนครน่าน (ราชกิจจานุเบกษา เล่นที่ ๔๘ หน้าที่ ๑๘๘๘ วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๔๗๔)

เจ้ามหาพรหมสุรธาดาฯ ป่วยด้วยโรคชรา ถึงแก่พิราลัยในวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๗๔ คำนวณอายุได้ ๘๕ ปี

พ.ศ.๒๔๗๕ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ คณะบุคคลซึ่งเรียกตนเองว่า **"คณะราษฎร"** ได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตย และทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญถาวรฉบับแรก เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ และทรงเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญพระองค์แรก

๘. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ ๘

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ ๘

พ.ศ.๒๔๘๔ มีการจัดตั้งจังหวัดลานช้าง (บางทีก็เรียกว่าจังหวัดล้านช้าง) เป็น ๑ ใน ๔ จังหวัดที่ประเทศไทยได้ดินแดนคืนจากฝรั่งเศสในช่วง พ.ศ.๒๔๘๔ โดยยกท้องที่ดินแดนลาวฝั่งขวาแม่น้ำโขงตรงข้ามกับเมืองหลวงพระบางขึ้นเป็นจังหวัด เดิมพื้นที่นี้ขึ้นอยู่กับนครน่านมณฑลพายัพในสมัยรัชกาลที่ ๕ และตกอยู่ภายใต้ความปกครองของฝรั่งเศสเมื่อปี พ.ศ.๒๔๔๖ พร้อมกันกับเมืองจำปาศักดิ์ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบ พ.ศ.๒๔๘๙ ไทยก็ต้องส่งดินแดนนี้คืนให้แก่ฝรั่งเศส ซึ่งผู้ปกครองประเทศลาวในขณะนั้น ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวนี้คือ แขวงไชยบุรี และเมืองจอมเพ็ด แขวงหลวงพระบางของประเทศลาว

นอกจากนี้ในธนบัตรหมุนเวียนในสมัยรัชกาลที่ ๘ ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระบรมฉายาสาทิสลักษณ์พระองค์เมื่อทรงพระเยาว์เป็นภาพประธาน โดยมีลายเฟื่องอุโบสถและวิหารวัดภูมินทร์ จังหวัดน่านพิมพ์บนธนบัตรอีกด้วย ธนบัตรนี้พิมพ์ที่โรงพิมพ์กระทรวงการคลังประเทศญี่ปุ่น โดยเริ่มทยอยออกใช้เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๕

ธนบัตรฉบับละ ๑ บาทในสมัยรัชกาลที่ ๘ ซึ่งมีรูปอุโบสถและวิหารวัดภูมินทร์
พิมพ์ลงบนธนบัตรด้วย

๙. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๙ – ๒๕๕๙ ในการพระราชพิธีนี้โปรดเกล้าให้ทายาทเจ้าผู้ครองนครน่าน เจ้าราชบุตรหมอกฟ้า ณ น่าน เข้าเฝ้า จากนั้นทรงเสด็จเยี่ยมราษฎรในจังหวัดต่างๆ และเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งแรกในวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๐๑ จากนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จฯ อีกหลายครั้ง ดังนี้

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งแรกเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๐๑ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในพระราชวงศ์จักรีพระองค์แรกที่เสด็จเมืองน่าน ทรงประทับ ณ ที่ว่าการอำเภอสา (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเวียงสา) เสด็จออกมุขชั้นสองของอาคารที่ว่าการอำเภอทรงโบกพระหัตถ์แก่ราษฎรของพระองค์อย่างทั่วถึง จากนั้นเสด็จสู่อำเภอเมืองน่าน ประทับ ณ ศาลากลางจังหวัดน่าน (ปัจจุบันคือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน) เจ้านายบุตรหลานเจ้านครเมืองน่าน ข้าราชการ พ่อค้าประชาราษฎรเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างเนืองแน่น เสด็จออกมุขชั้นสองของศาลากลางโบกพระหัตถ์ทักทายราษฎร ทรงทอดพระเนตรการฟ้อนล่องน่าน จากนั้นทรงเสด็จลงมารับของซึ่งราษฎรรอทูลเกล้าถวายเป็นจำนวนมาก พอสมควรแก่เวลาเสด็จไปยังวัดสวนตาลทรงนมัสการพระเจ้าทองทิพย์พระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยเก่าแก่อันเป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองน่าน ก่อนเสด็จกลับที่ประทับแรม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙
ทรงเยี่ยมพสกนิกรที่อำเภอสา (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเวียงสา) จ.น่าน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙
เสด็จนมัสการพระพุทธรูป พระเจ้าทองทิพย์ ที่วัดสวนตาล

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑ ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปโรงพยาบาลน่าน ทรงเยี่ยมผู้บาดเจ็บจากการต่อสู้ปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ พระราชทานอุปกรณ์การแพทย์และครุภัณฑ์ และพระราชทานเงิน ๒๔๐,๐๐๐ บาท แก่นายแพทย์บุญยงค์ วงษ์รักมิตร ผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่านในขณะนั้น เพื่อสร้างอาคารผู้ป่วยหลังใหม่ ทรงมีพระราชกระแสนายแพทย์บุญยงค์ ว่า *“เงินจำนวน ๒๔๐,๐๐๐ บาท ที่หมอขอไปนั้น ฉันเอามาให้แล้ว เงินนนี้ให้เธอนำไปก่อสร้างเอง ไม่ต้องผ่านราชการ ฉันไว้ใจเธอ”* และทรงรับสั่งต่อไปอีกว่า *“สร้างเสร็จแล้วขอให้บอกไป ฉันจะมาเปิด”*

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙
เสด็จฯ ตรวจเยี่ยมโรงพยาบาลน่าน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙
เสด็จฯ เยี่ยมทหารที่ได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๓

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๓ เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๑๒ เสด็จพระราชดำเนินไปศาลากลางจังหวัดน่าน พระราชทาน **"พระพุทธนวราชบพิตร"** ประจำจังหวัดน่านพร้อมทั้งมีพระราชกระแสรับสั่งว่า *"จังหวัดน่านเป็นจังหวัดชายแดนที่มีความสำคัญตลอดมาทุกสมัย ควรที่ชาวจังหวัดน่านทุกคนจะภูมิใจและร่วมกันรักษาความสำคัญนั้นไว้ให้ยั่งยืน"*

จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเรียนราชานุบาล เพื่อเยี่ยมครูและนักเรียน ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงพยาบาลน่าน ทรงเปิดอาคารพระราชทาน **"พิทักษ์ไทย"** โรงพยาบาลน่าน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙
เสด็จโรงพยาบาลน่าน เพื่อทรงเปิดตึกพิทักษ์ไทย เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๒

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ เสด็จพระราชดำเนินไปตึกพิทักษ์ไทย โรงพยาบาลน่านเยี่ยมผู้ได้รับบาดเจ็บจากการสู้รบกับผู้ก่อการร้ายในจังหวัดน่าน พร้อมพระราชทานเงิน ๕๐,๐๐๐ บาทแก่ผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่าน จากนั้นเสด็จไปค่ายสุริยพงษ์ เพื่อฟังรายงานสรุป

การปฏิบัติงานของกองทัพภาคที่ ๓ แล้วทรงประทับเฮลิคอปเตอร์ไปตรวจยุทธภูมิรบบ้านด่าน อำเภอปัว จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๓ ทรงเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งลงตรวจสมรภูมิบ้านปอนและบ้านน้ำยาว อำเภอปัว จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๖

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๖ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๓ ทรงเยี่ยมราษฎร เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารที่ปฏิบัติราชการปราบปรามผู้ก่อการร้าย ณ อำเภอเชียงกลาง และ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๗

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๗ เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๔ ทรงเยี่ยมราษฎร เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารที่ปฏิบัติราชการปราบปรามผู้ก่อการร้าย ณ อำเภอเชียงกลาง และ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๘

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๘ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๖ พร้อมด้วยพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (ขณะดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร) เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจที่ปฏิบัติการปรามปรามผู้ร้ายและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงกับทรงเยี่ยมราษฎรและชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่บ้านป่าคาหลวง ตำบลสวด อำเภอเมือง และบ้านถ้ำเวียงแก ตำบลนาไร่หลวง อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๙

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๙ เมื่อวันศุกร์ที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๖ ทรงเยี่ยมราษฎร เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารที่ปฏิบัติราชการปราบปรามผู้ก่อการร้าย ณ อำเภอเมืองและอำเภอปัว จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๐

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๐ เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๑๗ ทรงพระราชทานธงรุ่นลูกเสือชาวบ้าน อำเภอเชียงกลาง

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๑

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๑ เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๑๘ ทรงเยี่ยมราษฎรและกิ่งอำเภอบ้านหลวงจังหวัดน่าน จากนั้นเสด็จเยี่ยมราษฎรและกองพลทหารม้าที่ตำบลอวน อำเภอปัว จากนั้นเสด็จต่อบ้านน้ำยาว อำเภอปัว เสด็จไปยังสนามโรงเรียนบ้านน้ำยาวพระราชทานสิ่งของแก่ราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่มาเข้าเฝ้าอย่างล้นหลาม จากนั้นเสด็จอำเภอทุ่งช้างทรงเยี่ยมหน่วยทหารและพระราชทานแหวนทหารเสือสมเด็จ จากนั้นเสด็จบ้านถ้ำเวียงแก ตำบลนาไร่หลวง อำเภอเชียงกลาง ทรงเยี่ยมราษฎรซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้ง พระราชทานไก่พันธุ์และเสื้อกันหนาวแก่ครูนักเรียนเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนประจำหมู่บ้าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๒

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๒ วันอาทิตย์ที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๑๘ เสด็จไปวางพวงมาลาหน้าอนุสาวรีย์วีรกรรมพลเรือนตำรวจทหาร อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน และพระราชทานถุงของขวัญพระเครื่องแก่ผู้แทนกองทัพ จากนั้นเสด็จอำเภอเชียงกลาง ทรงเยี่ยมราษฎรและเจ้าหน้าที่ทหารกองพันทหารม้า

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๓

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ เสด็จไปประกอบพิธีเปิดอนุสาวรีย์วีรกรรมพลเรือนตำรวจทหารอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่านทรงเยี่ยมฐานปฏิบัติการบ้านปิน อำเภอทุ่งช้าง และทรงเยี่ยมราษฎร พระราชทานพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแก่แม่ทัพภาคที่ ๓ เพื่ออัญเชิญไปประดิษฐานที่อำเภอทุ่งช้าง และพระราชทานเหรียญพระไพรีพินาศและเหรียญหลวงปู่แหวนแก่แม่ทัพภาคที่ ๓ เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ทหารที่ปฏิบัติการในพื้นที่

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๔

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๔ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ โดยเสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์อพยพชาวเขาอำเภอปัว บ้านถ้ำเวียงแก อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ส่งเยี่ยมราษฎรและชาวเขา พร้อมทั้งพระราชทานสิ่งของแก่นักเรียนและเจ้าหน้าที่

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๕ เมื่อวันอังคารที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๙ เสด็จฯ ไปพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดน่านเยี่ยมกองพันทหารราบ กองพันทหารม้าและเยี่ยมราษฎรที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๖

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๖ เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๒๐ เสด็จพระราชดำเนินไปยังฐานปฏิบัติการบ้านผึ้ง อำเภอเมืองน่าน โครงการชลประทานขนาดเล็กอำเภอแม่จริมพระราชทานถุงของขวัญและอื่นๆ แก่ผู้บังคับการฐานปฏิบัติการเพื่อแจกจ่ายให้เจ้าหน้าที่ต่อไป

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๗

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๗ เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ เสด็จพระราชดำเนินไปบ้านถ้ำเวียงแก อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ศูนย์อพยพและสงเคราะห์ชาวเขาบ้านป่ากลาง อำเภอปัว เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรชาวเขา

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๘

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระเจ้าลูกเธอ

เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๘ เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ เพื่อเสด็จเยี่ยมราษฎรบ้านน้ำพาง ตำบลหมอเมือง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๙

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๑๙ เมื่อวันอังคารที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๒๑ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรบ้านหลวง อำเภอบ้านหลวง บ้านป่ากลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๐

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๐ เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๒ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโครงการชลประทานและเยี่ยมราษฎรในเขตอำเภอเชียงกลาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๑

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๑ เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๒ ทรงเยี่ยมราษฎร ณ บ้านหลวง ตำบลป่าคาหลวง พร้อมทั้งทรงแนะนำการทำการเกษตรแก่ราษฎร

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๒

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๒ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโครงการอ่างเก็บน้ำตามพระราชดำริบ้านป่าเต๊า ตำบลและ ตลอดจนเยี่ยมทหารและราษฎรในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๓

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๓ เมื่อวันพุธที่ ๗ มกราคม ๒๕๒๔ เสด็จทอดพระเนตรโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านน้ำต้วน ตำบลฝายแก้วและทอดพระเนตรโครงการเกษตรของทหารฐานแสงเพ็ญ ตลอดจนเยี่ยมราษฎรในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

การเสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๔

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินที่จังหวัดน่านครั้งที่ ๒๔ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ เสด็จพระราชดำเนินไปยังกองบังคับการพลเรือนตำรวจทหาร อำเภอปัวทอดพระเนตรโครงการอ่างเก็บน้ำตามพระราชดำริและทรงเยี่ยมราษฎร

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ความเป็นมา

โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง พื้นที่ลุ่มน้ำน่านอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดตั้งขึ้นตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่มีพระราชดำริกับแม่ทัพภาคที่ ๓ (พล.ท.ศิริ ทิวะพันธ์) ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๓๒ "ให้พัฒนาชาวเขาและผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย" ในพื้นที่จังหวัดน่านบริเวณบ้านป่ากลาง อำเภอปัว, บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลบ่อเกลือเหนือ กิ่ง อำเภอบ่อเกลือ (ปัจจุบันคือ ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ) และบ้านสบมาง ตำบลบ่อเกลือใต้ กิ่ง อำเภอบ่อเกลือ (ปัจจุบันคือตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ) จังหวัดน่าน และหมู่บ้านต่างๆ บริเวณ แนวชายแดน ไทย - ลาว

ดังนั้นเมื่อ ๒๐-๒๑ เมษายน ๒๕๓๒ คณะเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเลขานุการ กปร. นำโดย ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล และผู้แทนจากกรมชลประทาน กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน และผู้แทนกองทัพภาคที่.๓ ได้เดินทางไปสำรวจสภาพปัญหาต่างๆ ของหมู่บ้านทั้ง ๓ พื้นที่และได้สรุปแนว

ทางแก้ไขปัญหา โดยกำหนดให้การพัฒนาแหล่งน้ำเป็นความเร่งด่วนอันดับแรกและเป็นพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่ทรงห่วงใยประชาชนชาวเขาและผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย รวมถึงราษฎรบริเวณแนวชายแดน

๒. เพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคง บริเวณชายแดนไทย – ลาว และพื้นที่พัฒนา ซึ่งมีความสำคัญด้านยุทธศาสตร์ ให้มี ความมั่นคงตลอดไป

๓. เพื่อเป็นการพัฒนา พื้นที่ให้ มีความอุดมสมบูรณ์ มีการใช้ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างเหมาะสม และให้ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือ ตนเองได้ภายใต้สภาวะแวดล้อม และสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป

๔. เพื่อเป็นการเสริมสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานของรัฐ กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อรองรับและ สนับสนุนแผนงาน/โครงการให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

๕. เพื่อประสานงานกับส่วน ราชการที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาคน ชุมชนพื้นที่ให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหา ความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-ลาว ด้านจังหวัดน่าน ให้มีความเข้มแข็ง อย่างแท้จริง

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาแหล่งน้ำทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดน่าน (จังหวัดน่าน, ๒๕๕๕: ๑๒๔-๑๓๒) มีดังนี้

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๑.	อ่างเก็บน้ำพงษ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข	๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง **ประโยชน์ของโครงการ:** ๓,๐๐๐ ไร่ **หน่วยงานที่รับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒.	ฝายบ้านถ้ำเวียงแกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๙	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๘๐ ไร่/น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๓.	ฝายบ้านปุกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๙/ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๙	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๕๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔.	ฝายหมอเมืองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลหนองแดง อำเภอแม่จริม	๗ มกราคม ๒๕๒๐/ ๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๓๐๔ ไร่/ ๑,๒๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕.	ฝายดอนแก้วอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลพระธาตุ อำเภอเชียงกลาง	๑๔ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้นมีประตูระบายน้ำ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖.	ฝายห้วยมัดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลอวน อำเภอปัว	๑๔ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๖๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๗.	อ่างเก็บน้ำห้วยทรายขาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลฝายแก้ว อำเภอเมือง	๑๔ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก อุปโภค-บริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๘.	อ่างเก็บน้ำห้วยบัวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว	๑๔ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๖๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๙.	อ่างเก็บน้ำน้ำปอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลปอน อำเภอทุ่งช้าง	๑๔ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๘๐ ไร่ ไร่น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๐.	อ่างเก็บน้ำต้นตองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลพระธาตุ อำเภอเชียงกลาง	๑๔ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๓๒๕ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๑๑.	อ่างเก็บน้ำหนองแดงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลพระธาตุ อำเภอเชียงกลาง	๑๔ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๒.	ฝายบ้านก้ออันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๖๒ ไร่/ ๕๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๓.	ฝายนาคาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลหนองแดง อำเภอแม่จริม	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๓๐๑ ไร่/ ๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๔.	ฝายห้วยพรหมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลหนองแดง อำเภอแม่จริม	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๘๐ ไร่/๑๕๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๕.	ฝายต่อส้ออันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๕๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๖.	ฝายน้ำยางอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑,๖๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๗.	ฝายบ้านนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลหนองแดง อำเภอแม่จริม	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๗๕ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๘.	อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำกินอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลหมอเมือง อำเภอแม่จริม	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒๕ ไร่/ ๑๕๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๑๙.	อ่างเก็บน้ำห้วยแลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลหมอเมือง อำเภอแม่จริม	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๖๒ ไร่/ ๕๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒๐.	สระเก็บน้ำบ้านป่ากลางอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๖๒ ไร่/ ๕๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒๑.	ฝายกลางอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม	๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๙๐ ไร่/ ๖๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒๒.	ฝายห้วยบัวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว	๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๔๒๗ ไร่/๕๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒๓.	ฝายบำรุงรักษาต้นน้ำป่ากลางอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว	๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๕๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒๔.	อ่างเก็บน้ำบ้านน้ำว้าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	๑ เมษายน ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** อุปโภค-บริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒๕.	อ่างเก็บน้ำบ้านน้ำพระทัยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	๑ เมษายน ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒๑๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒๖.	ฝายน้ำเลียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลปอน อำเภอทุ่งช้าง	พ.ศ. ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๕๑ ไร่/ ๑๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๒๗.	ฝายน้ำแนะอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	๒๔ มกราคม ๒๕๒๑	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒๓๕ ไร่/ ๓๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒๘.	ฝายขุนน้ำแนะอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	๒๔ มกราคม ๒๕๒๑	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๖ ไร่/ ๕๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒๙.	ฝายหลวงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลบ้านฟ้า อำเภอบ้านหลวง	๒๘ มีนาคม ๒๕๒๑	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๓๗๗ ไร่/ ๒,๐๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓๐.	ฝายน้ำปี้เหนืออันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลพี้เหนือ อำเภอบ้านหลวง	พ.ศ. ๒๕๒๑	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๕๓ ไร่/ ๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓๑.	อ่างเก็บน้ำห้วยสี่พันอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสวด อำเภอบ้านหลวง	๑๕ มีนาคม ๒๕๒๒	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๙๕๐ ไร่/ ๒,๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓๒.	ฝายน้ำหวานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	พ.ศ. ๒๕๒๒	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น/อุปโภคบริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓๓.	ฝายห้วยยางอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	พ.ศ. ๒๕๒๒	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓๔.	อ่างเก็บน้ำห้วยฝายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	พ.ศ. ๒๕๒๒	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๓๕.	อ่างเก็บน้ำน้ำต้วนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง	๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๗๓ ไร่/ ๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓๖.	อ่างเก็บน้ำน้ำงอบอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง	๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๖๘๕ ไร่/ ๑,๐๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓๗.	อ่างเก็บน้ำน้ำเลียบอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง	๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๕๘๔ ไร่/ ๑,๕๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓๘.	อ่างเก็บน้ำน้ำและอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง	พ.ศ ๒๕๒๓	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑,๕๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓๙.	อ่างเก็บน้ำห้วยแฮตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง	๗ มกราคม ๒๕๒๔	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒,๗๓๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔๐.	อ่างเก็บน้ำแหงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลนาน้อย อำเภอนาน้อย	๗ มกราคม ๒๕๒๔	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง **ประโยชน์ของโครงการ:** ๘,๐๐๐ ไร่/ ๖,๐๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔๑.	อ่างเก็บน้ำห้วยหวะอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเมืองจัง อำเภอภูเพียง	๗ มกราคม ๒๕๒๔/ ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒๓๓ ไร่/ ๑,๔๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔๒.	ฝายบ้านตองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม	๑๔ มกราคม ๒๕๒๔/ ๓๐ มกราคม ๒๕๒๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒๔๑ ไร่/ ๔๕๐ ไร่

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
			หน่วยงานรับผิดชอบ: กรมชลประทาน
๔๓.	อ่างเก็บน้ำน้ำแก่นอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (บ้านไร่นาฝาย) บ้านไร่สามัคคี ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง	๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕/ ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๔๐๐๐ ไร่/ ๕,๒๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔๔.	อ่างเก็บน้ำน้ำเกี๋ยนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลน้ำเกี๋ยน อำเภอภูเพียง	๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑,๗๖๒ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔๕.	อ่างเก็บน้ำห้วยขอนแก่น ๑ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข	๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔๖.	อ่างเก็บน้ำห้วยขอนแก่น ๒ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข	๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๙๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔๗.	อ่างเก็บน้ำห้วยข้าวหลามอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข	๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔๘.	อ่างเก็บน้ำห้วยลากปืนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข	๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๒๗ ไร่/ ๓๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔๙.	อ่างเก็บน้ำน้ำแก่น (บ้านไร่นาฝาย) บ้านไร่สามัคคี ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง	๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๕๐.	ฝายบ้านบ่อหอยลูกที่ ๑ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลยาบหัวนา อำเภอเวียงสา	๑๒ มกราคม ๒๕๒๗	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๗๓ ไร่/ ๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕๑.	ฝายบ้านบ่อหอยรูปที่ ๒ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลยาบหัวนา อำเภอเวียงสา	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑๒ มกราคม ๒๕๒๗	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๓๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕๒.	ฝายห้วยแม่กับไฟอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลยาบหัวนา อำเภอเวียงสา	๑๒ มกราคม ๒๕๒๗	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕๓.	ระบบส่งน้ำฝายนาตึ้ดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ	๒๔ มกราคม ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ระบบส่งน้ำ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๔๔๔ ไร่/ ๗๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕๔.	ระบบประปาภูเขา บ้านแม่สะนานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข	๒๔ มกราคม ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย+ประปาภูเขา/น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๗๖ ครัวเรือน **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕๕.	ระบบประปาภูเขาบ้านดอนไพรวัลย์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข	๒๔ มกราคม ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย+ประปาภูเขา/น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค **ประโยชน์ของโครงการ:** ๙๘ ครัวเรือน **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕๖.	ระบบประปาภูเขาปางช้างอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข	๒๔ มกราคม ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย+ประปาภูเขา/น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค **ประโยชน์ของโครงการ:** ๖๓ ครัวเรือน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๕๗.	ระบบประปาภูเขาบ้านน้ำลอดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (น้ำลอด) อำเภอทุ่งช้าง	๒๔ มกราคม ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ประปาภูเขา/น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕๘.	ระบบประปาภูเขาบ้านน้ำช้างอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลขุนน่าน อำเภอบ่อเกลือ	๒๔ มกราคม ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ประปาภูเขา/น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕๙.	ระบบประปาภูเขาและเหมืองฝายบ้านโป่งตมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลขุนน่าน อำเภอบ่อเกลือ	๒๔ มกราคม ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ประปาภูเขา **ประโยชน์ของโครงการ:** ๔๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖๐.	ระบบประปาภูเขาบ้านมณีพฤกษ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลปอน อำเภอทุ่งช้าง	๒๔ มกราคม ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ประปาภูเขา/น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖๑.	ฝายทดน้ำห้วยเปือพร้อมอ่างเก็บน้ำประกอบอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านหัวน้ำ ตำบลพระธาตุ อำเภอเชียงกลาง	๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๔,๐๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖๒.	จัดหาน้ำให้บ้านน้ำรีพัฒนา (ฝายน้ำรีพัฒนา) บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ	๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒๕๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖๓.	ปลายหางวังคาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ	๒๔ มีนาคม ๒๕๓๒	**ลักษณะโครงการ:** ฝายมีประตูน้ำระบาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๕๐๐ ไร่/ ๓๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๖๔.	ฝายน้ำแงงพร้อมระบบส่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านพาน ตำบลแงง อำเภอปัว	๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๕	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑,๐๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖๕.	ปรับปรุงระบบส่งน้ำอ่างเก็บน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านป่าแก้ว ตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง	๒๒ กันยายน ๒๕๔๙	**ลักษณะโครงการ:** พื้นที่รับประโยชน์ พัฒนาแหล่งน้ำ (ซ่อมแซม) **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖๖.	ฝายสมุนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลสะเนียน อำเภอเมืองน่าน	-	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๐,๐๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖๗.	ฝายทดน้ำห้วยเกี๋ยง ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	-	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖๘.	ปลูกป่าสาธิตบ้านน้ำแคะ ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	๒๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๐	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมป่าไม้

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาแก่คนยากจนและภิกษุสามเณรของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

โรงเรียนนันทบุรีวิทยา

โรงเรียนนันทบุรีวิทยา นับเป็นโรงเรียนหนึ่งที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์รับโรงเรียนนันทบุรีวิทยาไว้ในโครงการโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนในพระบรมราชานุเคราะห์

โรงเรียนนนทบุรีวิทยาเดิมชื่อโรงเรียนวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารก่อตั้งขึ้นในสมัยพระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เจ้าผู้ครองนครน่าน ซึ่งได้ดำริให้สร้างโรงเรียนสอนหนังสือไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ตามแผนการศึกษาของชาติอันเป็นพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อปลูกฝังเรื่องการศึกษาไว้แก่กุลบุตรและกุลธิดาชาวเมืองน่านอย่างเป็นปึกแผ่นมั่นคง ซึ่ง

ถือว่าเป็นโรงเรียนรากฐานสำคัญสืบมา ต่อมาโรงเรียนได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับ จึงได้สร้างเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดน่าน ในพ.ศ.๒๔๕๐ อาคารเรียนเป็นเรือนปั้นหยามีมุขหน้า สร้างด้วยไม้ตะเคียนทั้งหลังมุงด้วยกระเบื้องไม้ยม ขนาดยาว ๙ วา ๒ ศอก กว้าง ๖ วา กั้นเป็น ๖ ห้อง ชื่อว่า **"โรงเรียนสุริยานุเคราะห์"** ซึ่งต่อมาในสมัยพระยากรุงศรีสวัสดิ์การเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดระหว่างพ.ศ.๒๔๗๑-๒๔๗๖ ได้ย้ายโรงเรียนสุริยานุเคราะห์ ออกไปสร้างใหม่และได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร

หลังจากย้ายโรงเรียนสุริยานุเคราะห์ ออกจากวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารแล้ว คณะสงฆ์จังหวัดน่าน โดยพระชยานันทมุนีเป็นประธานได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำจังหวัดน่านเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดฝ่ายสงฆ์ เปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณรได้บวชเรียน ใน พ.ศ.๒๔๙๖ ได้ขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมขึ้น เปิดสอน ๓ แผนก คือ ๑) แผนกธรรม เปิดสอนนักธรรม ตรี โท เอก ๒) แผนกบาลี เปิดสอน ป.ธ. ๓ - ป.ธ. ๙ ๓) แผนกบาลีมัธยมวิสามัญศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖

ใน พ.ศ. ๒๕๑๖ คณะกรรมจัดตั้งโรงเรียน นำโดยนายวิเชียร วชิรพาหุ กรรมการจัดตั้งโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์รับโรงเรียนนนทบุรีวิทยาไว้ในโครงการโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ และพระองค์ท่านได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า โปรดกระหม่อมให้รับโรงเรียนนนทบุรีวิทยา ไว้ในโครงการตามหนังสือสำนักพระราชวัง ที่ พว. ๐๐๐๙/๔๔๗๓ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๑๙ ใน พ.ศ.๒๕๑๘ ได้รับพระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ได้รับงบประมาณจากทางราชการ จำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท และประชาชนบริจาคสมทบอีกจำนวน ๓๕,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑,๒๘๕,๐๐๐ บาท ได้จัดสร้างอาคารเรียนคอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๙๐ เมตร สูง ๒ ชั้น จำนวน ๒๐ ห้องเรียน และได้รับพระราชทานนามอาคารนี้ว่า **"ตึกราชเมตตา"** ซึ่งใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๔๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ พระราชทานพระราชทรัพย์สมทบมูลนิธิโรงเรียนนันทบุรีวิทยาในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จำนวน ๑๒,๘๒๔,๐๓๒.๙๘ บาท (สิบสองล้านแปดแสนสองหมื่นสี่พัน สามสิบสองบาทเก้าสิบแปดสตางค์)

ปัจจุบันโรงเรียนนนทบุรีวิทยา ได้มีการพัฒนาอาคารสถานที่สื่อการเรียนการสอนขยายสาขาเขตปางค่า และสร้างหอพักหญิงดรุณรักษ์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง กิจการของโรงเรียนนนทบุรีวิทยา โรงเรียนสงเคราะห์ตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีความเจริญก้าวหน้า อย่างรวดเร็วมีจำนวนครูและนักเรียนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ผลการเรียนของนักเรียน

อยู่ในเกณฑ์ดี นักเรียนที่เรียนจบชั้นสูงสุดของโรงเรียนสามารถสอบเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาที่สูงขึ้นเป็นลำดับ (จังหวัดน่าน, ๒๕๕๕: ๑๗๐-๑๗๕)

โรงเรียนราชานุบาล

ในครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ทหาร ตำรวจและเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศชาติที่จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๒ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปประกอบพิธีเปิดป้ายนามโรงเรียนและอาคารเรียนโรงเรียน ราชานุบาล อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โรงเรียนราชานุบาลจังหวัดน่านนั้นแต่เดิมคือโรงเรียนอนุบาลน่าน ซึ่งได้เปิดทำการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๐ โดยอาศัยอาคารเก่าของโรงเรียนการช่างสตรีน่านเป็นสถานที่เรียน (ปัจจุบันอยู่ภายในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต ๑) อาคารที่ใช้อยู่นี้คับแคบและไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่เรียนของนักเรียนอนุบาล เนื่องจากอาคารมีสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก ในปี ๒๕๐๖ โรงเรียนอนุบาลน่าน จึงได้ดำเนินเรื่องผ่านสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดน่านกราบบังคมทูลขอพระราชทานภาพยนตร์ส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ มาจัดฉายเพื่อหารายได้โดยเสด็จพระราชกุศลสร้างอาคารเรียน โรงเรียนอนุบาลน่านหลังใหม่ซึ่งทางโรงเรียนได้รับพระบรมราชานุญาตให้ดำเนินการนำภาพยนตร์มาจัดฉาย ได้รับรายได้จากการฉายภาพยนตร์เป็นเงินทั้งสิ้น ๒๑,๘๐๐ บาท (สองหมื่นหนึ่งพันแปดร้อยบาทถ้วน) ต่อมากรมสามัญศึกษาได้จัดสรร งบประมาณสนับสนุนให้อีก ๑๖๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนหกหมื่นบาทถ้วน) จึงได้ทำการ ก่อสร้างอาคารเรียนตึก ๒ ชั้น ๔ ห้องเรียน ซึ่งพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเปิดอาคารดังกล่าวนี้

ในโอกาสที่อธิบดีกรมสามัญศึกษา ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ศึกษาธิการ จังหวัดน่าน และครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลน่าน เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อรับพระราชทานเงินรายได้จากการจัดฉายภาพยนตร์ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๗ ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลน่านได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานนามให้แก่โรงเรียนอนุบาลน่านเป็นพิเศษด้วยซึ่งต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม โรงเรียนแห่งนี้ว่า **“โรงเรียนราชานุบาล”** ตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการที่ รล./ ๐๗๔๑ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๗

โรงเรียนราชานุบาลนับเป็นโรงเรียนอนุบาลสังกัด กรมสามัญศึกษาแห่งแรกที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดป้ายนามและอาคารเรียน ในวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๒ เวลา ๑๕.๔๕ น. ยังความปลาบปลื้มยินดีและเป็นสิริมงคลแก่คณะครู นักเรียนและผู้ปกครองอย่างหาที่สุดไม่ได้ (จังหวัดน่าน, ๒๕๕๕: ๑๗๕-๑๗๗)

๑๐. พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ รัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๑๐ รัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อปวงประชาชาวจังหวัดน่านเป็นอันมาก ได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ พระราชบิดา พระองค์เสด็จมาทรงงานเยี่ยมราษฎรตั้งแต่ครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร พระราชกรณียกิจบางส่วนของพระองค์ในพื้นที่จังหวัดน่านมีดังนี้

พ.ศ.๒๕๑๖ วันอาทิตย์ที่ ๗ มกราคม สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร (พระอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ณ จังหวัดน่าน ไปทรงพระสุหร่าย ทรงส่งเจิมยอดเสาหลักเมือง และแผ่นศิลาฤกษ์ศาลหลักเมืองกับแผ่นศิลาฤกษ์โรงเรียนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ ๑๑๕

พ.ศ.๒๕๒๔ วันจันทร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร (พระอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินแทน

พระองค์ไปทรงประกอบพระราชกรณียกิจในการสวมยอดพระเมาลีพระพุทธนันทบุรีศรีศากยมุนี และพระราชพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน ณ วัดช้างค้ำวรวิหาร อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

พ.ศ.๒๕๒๗ วันอาทิตย์ที่ ๑๔ ตุลาคม สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร (พระอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินไปในการแข่งเรือประเพณีชิงถ้วยพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ จังหวัดน่าน

พ.ศ.๒๕๖๒ วันที่ ๗ พฤษภาคม พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานเงินกว่า ๒,๔๐๐ ล้านบาทแก่โรงพยาบาล ๒๗ แห่ง สำหรับจัดซื้อเครื่องมือ และอุปกรณ์ทางการแพทย์ รวมทั้งโรงพยาบาลน่านและโรงพยาบาลท่าวังผา จังหวัดน่านด้วย

๑๑. พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเคียงบ่าเคียงไหล่กับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ มาตลอดรัชกาล

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๙ ในพื้นที่จังหวัดน่านมีดังนี้

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๑.	ฝายทดน้ำน้ำตวง (พร้อมระบบบ้านน้ำตวง) ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๗	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๗๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒.	ระบบประปาภูเขาบ้านน้ำตวง ตำบลน้ำตวง อำเภอแม่จริม	๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๘	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๓.	ระบบประปาภูเขาบ้านกิ่วน้ำ ๒ ตำบลน้ำพวง อำเภอแม่จริม	๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๘	**ลักษณะโครงการ:** ประปาภูเขาเพื่ออุปโภค-บริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๔.	ฝายน้ำเมี่ยง ตำบลน้ำตวง อำเภอแม่จริม	๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๘	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้นน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๕.	ฝายน้ำสะกาดพร้อมระบบส่งน้ำ บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๔๐๐ ไร่/ ๑,๔๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖.	ฝายห้วยไทยพร้อมระบบ บ้านจูน ตำบลภูคา	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๓๐ไร่/๑,๔๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๗.	จัดหาน้ำบ้านกอก-บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาแหล่งน้ำ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๓๐๐ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๘.	ฝายภูพยัคฆ์พร้อมระบบบ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาแหล่งน้ำ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๕๐๐ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๙.	สถานีทดลองเกษตรบนที่สูงดอยจขุนน่าน (บ้านสะจุก-บ้านสะเกี้ยง จัดหาน้ำ(บ้านสะจุก-บ้านสะเกี้ยง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาแหล่งน้ำ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๖๐๐ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๐.	สถานีทดลองเกษตรบนที่สูงบ้านสบขุ่น (จัดหาน้ำสนับสนุนบ้านสบขุ่น) จัดหาน้ำบ้านสบขุ่น ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา	๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาแหล่งน้ำ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๗๐๐ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๑.	กลุ่มสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง กลุ่มบ้านเล็กในป่าใหญ่และกลุ่มพัฒนาอาชีพ เขต	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้ความรู้ภาคการเกษตร

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
	ภาคเหนือ (พัฒนาการเกษตร) จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดลำพูน จังหวัดน่าน และจังหวัดแพร่		**หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมวิชาการการเกษตร
๑๒.	สนับสนุนกิจกรรมการปลูกข้าวในพื้นที่โครงการตามพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพะเยา และจังหวัดน่าน (สนับสนุนกิจกรรมการปลูกข้าวในพื้นที่โครงการตามพระราชดำริ) สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ สะจุก-สะเกี้ยง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน โครงการพัฒนาบ้านกอก-บ้านจุนฯ อำเภอปัว จังหวัดน่าน บ้านป่าไม้แผนใหม่ บ้านนาศิริ อำเภอเชียงดาว สถานีพัฒนาเกษตรที่สูงฯ บ้านสันติสุข อำเภอปง สถานีพัฒนาเกษตรที่สูงบ้านนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	-	**ลักษณะโครงการ:** การเกษตร (ปลูกข้าว) **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขาธิการ
๑๓.	ปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในพื้นที่โครงการฯ ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ตาก น่าน ลำปาง พิษณุโลก และอุตรดิตถ์	๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๘	**ลักษณะโครงการ:** ฟื้นฟูสภาพป่าไม้ **ประโยชน์ของโครงการ:** ๒,๒๘๐ ไร่ ราษฎรมีรายได้จากการจ้างแรงงานปลูกและดูแลรักษาต้นไผ่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขาธิการ, กองทัพภาคที่ ๓

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๑๔.	ฝึกอบรมราษฎรอาสารสมัครพิทักษ์ป่า จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน และพะเยา	-	**ลักษณะโครงการ:** ฝึกอบรมราษฎรให้รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขาธิการ
๑๕.	พลิกฟื้นธนาคารควายไถนาตามพระราชดำริ บ้านดอน ตำบลสวด อำเภอบ้านหลวง	๑๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๑	**ลักษณะโครงการ:** สนับสนุนกระบือเพศเมียแก่เกษตรกร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
๑๖.	ทดสอบและพัฒนาการปลูกพืชเศรษฐกิจ บ้านน้ำตวง ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘	**ลักษณะโครงการ:** การเกษตร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมวิชาการเกษตร
๑๗.	จัดหาแหล่งน้ำ บ้านน้ำตวง ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๑	**ลักษณะโครงการ:** การเกษตร **ประโยชน์ของโครงการ:** ๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขาธิการ
๑๘.	การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำท้องถิ่นคืนสู่ธรรมชาติ บ้านน้ำตวง ตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม	๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** การเกษตร **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑,๔๘๐ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมวิชาการเกษตร
๑๙.	สถานีเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริภูพยัคฆ์ ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** ฟื้นฟูพัฒนาอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งต้นน้ำ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมประมง
๒๐.	สถานีเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริภูพยัคฆ์ บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** มอบพันธ์สัตว์น้ำแก่เกษตรกร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมประมง
๒๑.	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนว	๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมอาชีพ

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
	พระราชดำริภูพยัคฆ์ บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ		**หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขาธิการ
๒๒.	ฟื้นฟูป่า บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๒๓.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงภูพยัคฆ์ บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	-	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมอาชีพ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขาธิการ
๒๔.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงภูพยัคฆ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๒๕.	๒.๖.ผลิตน้ำดื่มอนามัย บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมอาชีพ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขาธิการ
๒๖.	๒.๗.งานอำนวยการและบริหารโครงการ บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๒๗.	งานด้านการเกษตรบ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	-	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมวิชาการเกษตร
๒๘.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงภูพยัคฆ์ บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๒๙.	ส่งเสริมการปลูกหม่อมผลสดเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หม่อนไหม บ้านน้ำรี ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ/พื้นที่รับประโยชน์:** เจาะบ่อบาดาล ๔ บ่อ และก่อสร้างระบบประปา **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๓๐.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริภูพยัคฆ์ บ้านน้ำรี ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ/พื้นที่รับประโยชน์:** เจาะบ่อบาดาล ๔ บ่อ และก่อสร้างระบบประปา **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๓๑.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริภูพยัคฆ์ บ้านสะจุก-สะเกี้ยง บ้านสะจุก-สะเกี้ยง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** อนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองทัพบก
๓๒.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริภูพยัคฆ์ บ้านสะจุก-สะเกี้ยง บ้านสะจุก-สะเกี้ยง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาแหล่งน้ำ ป่าไม้ อาชีพ และคุณภาพชีวิต **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมการข้าว
๓๓.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริภูพยัคฆ์ บ้านสะจุก-สะเกี้ยง บ้านสะจุก-สะเกี้ยง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** เจาะบ่อบาดาล ๓ บ่อ และก่อสร้างระบบประปา **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๓๔.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริภูพยัคฆ์ บ้านสะจุก-สะเกียง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	-	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมอาชีพ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขาธิการ

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๓๕.	ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์สะจุก-สะเกี้ยง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **ประโยชน์โครงการ:** ๓,๕๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมปศุสัตว์
๓๖.	สำรวจรังวัดและฟื้นฟูทรัพยากร บ้านสะจุก-สะเกี้ยง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **ประโยชน์โครงการ:** ๓,๕๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๓๗.	งานอำนวยการสำรวจรังวัดจัดที่ดินทำกิน โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรบ้านสะจุก-สะเกี้ยง	พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๓๘.	งานอำนวยการและบริหารโครงการ โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรบ้านสะจุก-สะเกี้ยง	พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมวิชาการเกษตร
๓๙.	พัฒนาเกษตรที่สูงโครงการ โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรบ้านสะจุก-สะเกี้ยง	พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๔๐.	ส่งเสริมการปลูกหม่อมผลสดเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หม่อนไหม บ้านสะจุก-สะเกี้ยง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** ติดตามส่งเสริมและขยายผลแปลงปลูกหม่อนผลสด **หน่วยงานรับผิดชอบ:** ศูนย์วิจัยหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ
๔๑.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริบ้านสบขุ่น ตำบลบ้านคา อำเภอท่าวังผา	๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** ถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกข้าวที่เหมาะสม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมการข้าว
๔๒.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริ บ้านสบขุ่น ตำบลบ้านคา	-	**ลักษณะโครงการ:** ฝึกอาชีพให้เกษตรกร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมส่งเสริมการเกษตร

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
	อำเภอท่าวังผา		
๔๓.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริ บ้านสบขุ่น ตำบลบ้านคา อำเภอท่าวังผา	พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ:** เจาะบ่อบาดาล ๓ บ่อ และก่อสร้างระบบประปา **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๔๔.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริ บ้านสบขุ่น ตำบลบ้านคา อำเภอท่าวังผา	๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** จัดตั้งสถานีทดลองเกษตรบนพื้นที่สูงอนุรักษ์สภาพป่าสงวนและสร้างงานให้ราษฎร
๔๕.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริ บ้านสบขุ่น ตำบลบ้านคา อำเภอท่าวังผา	๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** มอบพันธุ์สัตว์น้ำแก่เกษตรกร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมประมง
๔๖.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงบ้านสบขุ่น บ้านสบขุ่น ตำบลบ้านคา อำเภอท่าวังผา	๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๔๗.	งานอำนวยการ ปรับปรุงระบบนิเวศน์น้ำ ถนนป่าไม้ ฝายต้นน้ำ ปลูกป่า โครงการสถานีพัฒนาเกษตรที่สูง	พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๔๘.	งานอำนวยการและบริหารโครงการ โครงการสถานีพัฒนาเกษตรที่สูงฯ	พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมวิชาการเกษตร
๔๙.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงบ้านสบขุ่น ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา	๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๕๐.	สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง บ้านสบขุ่น ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา	-	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมอาชีพ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขาธิการ
๕๑.	ส่งเสริมการปลูกหม่อมผลสดเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หม่อนไหม บ้านสบขุ่น ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา	๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** ติดตามส่งเสริมและขยายผลแปลงปลูกหม่อนผลสด **หน่วยงานรับผิดชอบ:** ศูนย์วิจัยหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ
๕๒.	พัฒนาบ้านกอก-บ้านจูนอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านกอก-บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว	พ.ศ.๒๕๕๑	**ลักษณะโครงการ:** เจาะบ่อบาดาล ๓ บ่อ และก่อสร้างระบบประปา **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๕๓.	พัฒนาบ้านกอก-บ้านจูนอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านกอก-บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว	๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๘	**ลักษณะโครงการ:** ผลิตและปล่อยสัตว์น้ำ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมประมง
๕๔.	พัฒนาบ้านกอก-บ้านจูนอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านกอก-บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาแหล่งน้ำ ป่าไม้ อาชีพ และคุณภาพชีวิต **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองทัพบก
๕๕.	พัฒนาบ้านกอก-บ้านจูน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านกอก-บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาแหล่งน้ำ ป่าไม้ อาชีพ และคุณภาพชีวิต **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๕๖.	งานอำนวยการและบริหารบ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองทัพภาคที่ ๓
๕๗.	งานจัดการทรัพยากรป่าไม้ บ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมป่าไม้

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๕๘.	งานจัดการทรัพยากรดินบ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมพัฒนาที่ดิน
๕๙.	งานพัฒนาการเกษตรบ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมส่งเสริมการเกษตร
๖๐.	ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกบ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** การเกษตร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมปศุสัตว์
๖๑.	จัดรูปแปลงนาปลูกข้าวบ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** การเกษตร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขา
๖๒.	ปรับปรุงถนนป่าไม้บ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** คมนาคม-สื่อสาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๖๓.	แผงงานจัดรูปแปลงนาและการปลูกข้าวบ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** การเกษตร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักราชเลขา
๖๔.	ปลูกป่าบ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๖๕.	พัฒนาบ้านกอก-บ้านจูน บ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๖๖.	งานฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๖๗.	พัฒนาบ้านกอก-บ้านจูน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๖๘.	งานพัฒนาป่าไม้ บ้านกอก ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๖๙.	ส่งเสริมการปลูกหม่อนผลสดเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหม บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาฝีมือ คุณภาพชีวิต ป่าไม้ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** ศูนย์วิจัยหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ

๑๒. พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวจังหวัดน่านเป็นอเนกประการอันหาที่สุดมิได้ ทรงติดตามพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ พระราชบิดาและ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชมารดามาทรงงานเยี่ยมราษฎรตั้งแต่ครั้งดำรงพระอิสริยายศเป็นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี และทรงจัดตั้งโครงการในพระราชดำริต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ รวมถึงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในจังหวัดน่านเป็นจำนวนมาก เหนืออื่นใดท่านทรงสร้างพระตำหนักส่วนพระองค์สำหรับทรงงานในพื้นที่จังหวัดน่านและจังหวัดใกล้เคียงอีก ๒ ตำหนัก เป็นความปลาบปลื้มของพสกนิกรชาวน่านอย่างหาที่สุดมิได้

โครงการส่วนพระองค์ อาทิ ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่าน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

การดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการได้พัฒนาพื้นที่ตามสภาพปัญหา ทั้งด้านการเกษตร โภชนาการ สุขภาพอนามัย การศึกษา การส่งเสริมอาชีพการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยรูปแบบของการพัฒนาประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาพื้นที่การเกษตร การปรับรูปแปลงนา การส่งเสริมพันธุ์พืชที่เหมาะสมการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชม การพัฒนาทางสาธารณสุข ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในเบื้องต้น อาทิ โครงการภูฟ้าพัฒนา อำเภอบ่อเกลือ นอกจากนี้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์ประธานเปิดโครงการรักษ์ป่าน่าน เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้เมืองน่านอีกด้วย

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่ดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพื้นที่จังหวัดน่านมีดังนี้

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๑.	โครงการจัดหาน้ำภูฟ้าพัฒนา จัดหาน้ำภูฟ้าพัฒนา (ปรับปรุงฝายห้วยแป้น บ้านผาสุก ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑๒๖๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๒.	จัดหาน้ำภูฟ้าพัฒนา (อ่างเก็บน้ำห้วยสวก แห่งที่ ๑, ๒	๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๗	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
	บ้านห่างทางหลวง ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ		
๓.	ปรับปรุงระบบส่งน้ำฝั่งขวา ฝายน้ำอวน บ้านทุ่งเฮ้ว ตำบลอวน อำเภอปัว	๓๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๖	**ลักษณะโครงการ:** ฝาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ๑,๐๗๕ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๔.	เรือนจำเขาน้อยตามโครงการพระราชดำริ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน	พ.ศ. ๒๕๔๘	**ลักษณะโครงการ:** เจาะน้ำบาดาลจำนวน ๒บ่อ และก่อสร้างระบบประปาและปรับปรุงคุณภาพน้ำดื่ม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๕.	จัดหาน้ำโรงเรียนท่านผู้หญิงสง่า บ้านห้วยลอย ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๙	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาแหล่งน้ำ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๖.	โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน	พ.ศ. ๒๕๔๙	**ลักษณะโครงการ:** เจาะน้ำบาดาลจำนวน ๒ บ่อ และก่อสร้างระบบประปาและปรับปรุงคุณภาพน้ำดื่ม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๗.	อ่างเก็บน้ำห้วยยาง บ้านดอนอภัย ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข	-	**ลักษณะโครงการ:** อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง **ประโยชน์ของโครงการ:** ๔,๔๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๘.	โครงการจัดการน้ำช่วยเหลือราษฎรบ้านสบปืนในพื้นที่อพยพ ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ:** ฝายน้ำล้น/เพื่ออุปโภค-บริโภค **ประโยชน์ของโครงการ:** ๕๐ ครัวเรือน **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๙.	สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดอนมูล ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา	๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ:** พื้นที่รับประโยชน์พัฒนาแหล่งน้ำ ๘๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๑๐.	โรงเรียนพระปริยัติธรรมในพระราชดำริ บ้านห้วยไคร้ ตำบลยม อำเภอท่าวังผา	พ.ศ.๒๕๕๒	**ลักษณะโครงการ:** เจาะน้ำบาดาลจำนวน ๑ บ่อ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๑๑.	โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ อำเภอปัว	-	**ลักษณะโครงการ:** ขยายแหล่งกักเก็บน้ำในการอุปโภค-บริโภค **ประโยชน์ของโครงการ:** ราษฎรในหมู่บ้านที่ ๗ และ ๘ ตำบลอวน อำเภอปัว **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๒.	๘๙.ฝายบ้านวังเสาพร้อมระบบส่งน้ำ ตำบลชนแดน อำเภอสองแคว	๒๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๒	**ลักษณะโครงการ:** ก่อสร้างฝายหินก่อ ขนาด ๒.๕ เมตร กว้าง ๑๕ เมตร พร้อมระบบ **ประโยชน์ของโครงการ:** สนับสนุนน้ำให้ราษฎรบ้านวังเสาในการอุปโภค บริโภค จำนวน ๑๔๙ ครัวเรือน และพื้นที่การเกษตร ๗๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๓.	ก่อสร้างระบบส่งน้ำเหมืองมหัศจรรย์และอาคารประกอบ ๑ สาย ตำบลศรีภูมิ ตำบลป่าคา ตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน	๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๓	**ลักษณะโครงการ:** ก่อสร้างคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายดาดคอนกรีตยาว ๕,๖๓๖ เมตรและคลองซอย ๗ สาย **ประโยชน์ของโครงการ:** ส่งน้ำช่วยเหลือราษฎร จำนวน ๓ ตำบล ๑๘ หมู่บ้าน ๒,๘๗๔๑ ครัวเรือน และพื้นที่การเกษตร ๕,๐๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมชลประทาน
๑๔.	ส่งเสริมพัฒนาอาชีพการปลูกข้าวไร่ของชุมชนมลาบรี (ตองเหลือง) บ้านห้วยหยวก ตำบลแม่ขะนิง อำเภอเวียงสา	๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ:** ปลูกข้าวไร่แบบเป็นกลุ่ม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๑๕.	เลี้ยงแพะนมเพื่อศึกษาวิจัยและขยายผลส่งเสริมเกษตรตามพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดน่าน และจังหวัดพะเยา	๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๘	**ลักษณะโครงการ:** การเกษตร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมปศุสัตว์
๑๖.	โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรและฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร บ้านห้วยหยวกตามพระราชดำริ บ้านห้วยหยวก ตำบลขะนิง อำเภอเวียงสา	๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมป่าไม้
๑๗.	อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บ้านสว้า ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	-	**ลักษณะโครงการ:** อนุรักษ์ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๑๘.	โครงการอนุรักษ์และส่งเสริมการปลูกหวายและไผ่ จังหวัดน่าน	๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔	**ลักษณะโครงการ:** อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร **ประโยชน์ของโครงการ:** อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรหวาย และเป็นวัตถุดิบในการสร้างอาชีพ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๑๙.	ศูนย์เรียนรู้และพัฒนาสินทรัพย์ชุมชน ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา	๒๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ:**ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพวิถีชีวิตดั้งเดิม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ
๒๐.	สนับสนุนการประมงตามพระราชดำริ อำเภอเวียงสา อำเภอบ่อเกลือ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอสองแคว อำเภอแม่จริม	-	**ลักษณะโครงการ:** จัดเตรียมบ่อ/ปรับปรุงบ่อปลาในโรงเรียนและฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ/ด้านโภชนาการ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมประมง

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๒๑.	ฝึกอาชีพบ้านสว้า ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	-	**ลักษณะโครงการ:** ฝึกอาชีพให้แก่นักเรียน
๒๒.	สาธิตการเลี้ยงปลาดุกร่วมกับกบในบ่อพลาสติก ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	-	**ลักษณะโครงการ:** ปรับปรุงซ่อมแซมบ่อสาธิต/บ่อปลาดุกกับกบเลี้ยงร่วมกัน **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมประมง
๒๓.	ส่งเสริมการเลี้ยงปลาดุก ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	-	**ลักษณะโครงการ:** จัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์น้ำปรับปรุงบ่อเป็นบ่อซีเมต์ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมประมง
๒๔.	ควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน บ้านสว้าตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	พ.ศ.๒๕๓๓	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมการใช้เกลือไอโอดีน **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๒๕.	พัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาน (กพด.) อำเภอบ่อเกลือ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๘	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมให้ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภค
๒๖.	พัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.) บ้านน้ำปี้ บ้านห้วยหยวก ตำบลน้ำมวบ ตำบลแม่ขะนิง อำเภอเวียงสา	-	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมให้ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภค
๒๗.	พัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร บ้านนาเปรื่อง ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ	พ.ศ. ๒๕๓๘	**ลักษณะโครงการ:** เกษตรเพื่ออาหารกลางวันส่งเสริมคุณภาพการศึกษา **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๒๘.	ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก บ้านสว้า ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	พ.ศ.๒๕๓๙	**ลักษณะโครงการ:** รณรงค์ให้ประชาชนดูแลแม่และเด็กในครอบครัว **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๒๙.	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ บ้านน้ำแคะ บ้านสว้า ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	พ.ศ.๒๕๓๙	**ลักษณะโครงการ:** สนับสนุนอาหารกลางวันและอาหารเสริมในเด็ก **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
๓๐.	ควบคุมป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อำเภอบ่อเกลือ	-	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมให้นักเรียนและประชาชนได้รับสารไอโอดีน **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
๓๑.	พระราชดำริ บ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	-	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัย **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๒
๓๒.	ควบคุมโรคหนอนพยาธิในโรงเรียน อำเภอบ่อเกลือ	๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๘	**ลักษณะโครงการ:** ควบคุม ดูแลสถานบริการสุขภาพและชุมชน **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมควบคุมโรค
๓๓.	ส่งเสริมโชนาการและสุขภาพอนามัยและเด็กในถิ่นทุรกันดาร อำเภอบ่อเกลือ	๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๘	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมโภชนาการในเด็กแรกเกิด ๐-๕ ปี **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
๓๔.	หอพักหญิงดรุณรักษ์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง	พ.ศ.๒๕๔๙	**ลักษณะโครงการ:** ศึกษารูปแบบและแนวทางการรับนักเรียนหญิง **หน่วยงานรับผิดชอบ:** โรงเรียนนันทบุรีวิทยา
๓๕.	ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา บ้านสว้า ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	-	**ลักษณะโครงการ:** ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของเด็ก **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๓๖.	นักเรียนในพระรานุเคราะห์ บ้านสว้า ตำบลดงพญา	-	**ลักษณะโครงการ:** พระราชทานทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนยากจน

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
	อำเภอบ่อเกลือ		
๓๗.	เทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริบ้านสะไล ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ	พ.ศ.๒๕๓๕	**ลักษณะโครงการ:** ปรับปรุงซ่อมแซมเครื่องคอมพิวเตอร์ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
๓๘.	เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียนชนบท ตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ	พ.ศ.๒๕๔๔	**ลักษณะโครงการ:** อบรมการใช้ระบบบทเรียนออนไลน์ การใช้คอมพิวเตอร์ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กระทรวงเทคโนโลยีวสารสนเทศและการสื่อสาร
๓๙.	ปลูกป่าเศรษฐกิจผสมกับป่าอนุรักษ์ บ้านน้ำรีพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอบ่อเกลือ	๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๓๘	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม ประโยชน์ของโครงการ:๔๐๐ ไร่ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมป่าไม้
๔๐.	ก่อสร้างถนน ลำคลอง บ้านน้ำแคะ ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	๒๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๐	**ลักษณะโครงการ:** คมนาคม/สื่อสาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมป่าไม้
๔๑.	ปลูกป่าสาธิตเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ บ้านน้ำแคะ ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	๒๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๐	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **ลักษณะโครงการ:** กรมป่าไม้
๔๒.	ศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตาพระราชดำริ ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๒	**ลักษณะโครงการ:** ผลิตและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมประมง
๔๓.	ศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตามพระราชดำริ ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๒	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาที่ดินเกษตรกร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร
๔๔.	ศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตามพระราชดำริ ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๒	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมการข้าว

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๔๕.	ศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตามพระราชดำริ บ้านห่างทางหลวงผาสุก ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๒	**ลักษณะโครงการ:** พัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมพัฒนาที่ดิน
๔๖.	พัฒนาการเกษตร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๒	**ลักษณะโครงการ:** เจาะบ่อบาดาล ๙บ่อ และก่อสร้างระบบประปา **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๔๗.	ภูฟ้าพัฒนา บ้านห่างทางหลวง ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๒	**ลักษณะโครงการ:** แหล่งเรียนรู้ศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน
๔๘.	สุขภาพภูฟ้า บ้านห้วยลอย บ้านห่างทางหลวง บ้านน้ำแคะ บ้านห้วยหมี บ้านสะไล บ้านห้วยขวาก ตำบลภูฟ้า ตำบลดงพญา ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ	๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๒	**ลักษณะโครงการ:** ยกระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
๔๙.	โครงการภูฟ้าพัฒนา บ้านผาสุก ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ	๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๘	**หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๕๐.	โรงสีข้าวพระราชทาน บ้านห้วยเดื่อ ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา	พ.ศ.๒๕๕๒	**ลักษณะโครงการ:** ฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจและสังคม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
๕๑.	โรงสีข้าวพระราชทาน บ้านห้วยเดื่อ ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา	พ.ศ.๒๕๕๒	**ลักษณะโครงการ:** เจาะบ่อบาดาล ๑บ่อ และก่อสร้างระบบประปา **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๕๒.	โรงสีข้าวพระราชทาน บ้านห้วยเดื่อ ตำบลศรีภูมิ	พ.ศ.๒๕๔๙	**ลักษณะโครงการ:** สนับสนุนช่วยเหลือเกษตรให้มีความรู้เรื่องการผลิตข้าว

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
	อำเภอท่าวังผา		**หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมการข้าว
๕๓.	โรงสีข้าวพระราชทาน บ้านห้วยเดื่อ ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา	พ.ศ.๒๕๕๑	**ลักษณะโครงการ:** ก่อสร้างโรงสีพร้อมฉาง และลานตากข้าว **หน่วยงานรับผิดชอบ:** องค์การบริหารส่วนตำบลศรีภูมิ
๕๔.	พัฒนาป่าไม้และสิ่งแวดล้อม บ้านสบปืน ตามพระราชดำริ บ้านสบปืน ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ:** เจาะบ่อบาดาล ๑บ่อ และก่อสร้างระบบประปา หน่วยงานรับผิดชอบ: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
๕๕.	พัฒนาป่าไม้และสิ่งแวดล้อม บ้านสบปืน ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๐	**ลักษณะโครงการ:** สิ่งแวดล้อม **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมป่าไม้
๕๖.	เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตำบลหนองแดง อำเภอแม่จริม	พ.ศ.๒๕๒๓	**ลักษณะโครงการ:** ส่งเสริมการผลิตพืชเพื่อนำมาประกอบอาหาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานเกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร
๕๗.	เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน บ้านสว้า ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	พ.ศ.๒๕๓๙	**ลักษณะโครงการ:** ปลูกผักและเลี้ยงสัตว์
๕๘.	ส่งเสริมสหกรณ์โรงเรียน บ้านสว้า ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ	๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๔	**ลักษณะโครงการ:** ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสหกรณ์ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กรมส่งเสริม
๕๙.	อนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูเพียง	-	**ลักษณะโครงการ:** ศึกษารวบรวมพันธุกรรมและความหลากหลายของหวาย แหย่ง ข้าวไร่ ผักพื้นเมือง ฯลฯ **หน่วยงานรับผิดชอบ:** สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา

๑๓. พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระศรีนครินทรา บรมราชชนนี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี

สมเด็จพระศรีนครินทรา บรมราชชนนี

"ฉันได้ไปเยี่ยมตำรวจตระเวนชายแดน ที่ปฏิบัติงานในป่าเขา เพื่อปกป้องและรักษาแผ่นดินเราเขาเสี่ยงอันตรายหลายอย่าง รวมทั้ง โรคภัยไข้เจ็บด้วย ชาวบ้านและชาวเขาที่อยู่ตาม ป่าดงเหล่านั้น ก็มีปัญหาเรื่องป่วยไข้เช่นเดียวกัน เพราะอยู่ห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวก หากพวกเราจะไปดูและรักษาเขาบ้าง จะเป็นเดือนละครั้ง สองเดือนครั้ง หรือแม้แต่สามเดือนครั้งก็ได้ จะได้ช่วยเหลือเขา เป็นประโยชน์มาก"

พระราชกระแสรับสั่งข้างต้นของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ ณ พระตำหนัก ภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นจุดกำเนิดของ "หน่วยแพทย์อาสาสมเด็จพระราชชนนี (พอ.สว.)" หรือ "หน่วยแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี" ในปัจจุบัน หน่วยแพทย์อาสาสมเด็จพระราชชนนี ประกอบด้วยแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และสมาชิกสมทบ ซึ่งล้วนเป็นอาสาสมัครที่ไม่ได้รับสิ่งตอบแทนเดินทางไปปฏิบัติงานในถิ่นทุรกันดาร หลังจากนั้นกิจการแพทย์อาสาได้แผ่ขยายกว้างขวางออกไปทั่วทุกภาคของประเทศ มีจังหวัดที่มีเขตติดชายแดนหรือจังหวัดใกล้เคียงชายแดนซึ่งมีพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลเข้าร่วมเป็นจังหวัดแพทย์อาสามากขึ้นเป็นลำดับ รวมทั้งมีผู้ถวายตัวเป็น

อาสาสมัครเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีจังหวัดแพทย์อาสา รวม ๕๔ จังหวัด และอาสาสมัคร พอ.สว. ประมาณห้าหมื่นกว่าคน

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จังหวัดน่านเป็นจังหวัดแพทย์อาสา ลำดับที่ ๔ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๒ การดำเนินงานของหน่วยแพทย์ พอ.สว. จังหวัดน่าน ปัจจุบันประกอบด้วยแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาลวิชาชีพ อาสาสมัครสายแพทย์และสาธารณสุข ประเภทอื่นๆ และอาสาสมัครสายสนับสนุน รวมทั้งสิ้น ๑,๘๐๕ คน ปัจจุบันมูลนิธิ พอ.สว. ดำเนินกิจกรรมใน ๕๔ จังหวัด พอ.สว. โดยใช้การแบ่งเขตตามเขตการตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุข

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงเป็น “องค์นายิกากิตติมศักดิ์” ของมูลนิธิ พอ.สว. ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๗-๒๕๓๘ เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๘ หลังจากที่พระองค์เสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงดำรงตำแหน่งประธานกิตติมศักดิ์มูลนิธิ พอ.สว.สืบต่อมา (สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงเปลี่ยนคำว่าองค์นายิกากิตติมศักดิ์เป็นประธานกิตติมศักดิ์) สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เสด็จสิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๑ ต่อมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงดำรงตำแหน่งประธานกิตติมศักดิ์มูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พอ.สว.) เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๒

สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี

นอกจากนี้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนียังทรงให้การอุปถัมภ์แก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งมีที่มาจากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดาร ตามข้อมูล พ.ศ.๒๕๓๙ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีจำนวนถึง ๖๗๐ โรง และกระจายอยู่ทุกภูมิภาค ปัจจุบันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงสืบสานพระราชปณิธานด้านการศึกษาของรัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จังหวัดน่านมีโครงการพระราชดำริเกี่ยวกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงริเริ่มไว้ ดังนี้

โครงการ/ที่ตั้ง		ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๑.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปีฯ บ้านสะไล ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๒.	๕.โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พีระยานุเคราะห์ ๓ บ้านสว่าง ตำบลหนองแดง อำเภอแม่จริม	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๓.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๒๔ บ้านน้ำไคร้ ตำบลยม อำเภอท่าวังผา	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๔.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๓๓ บ้านหัวนา ตำบลน้ำมวบ อำเภอเวียงสา	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๕.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๓๔ บ้านท่าเลอ ตำบลอ่ายนาไลย อำเภอเวียงสา	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๖.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๓๕ บ้านหาดไร่ ตำบลน้ำมวบ อำเภอเวียงสา	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๗.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๓๙ บ้านจะเข้ภูหอม ตำบลอ่ายนาไลย อำเภอเวียงสา	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

	โครงการ/ที่ตั้ง	ปีที่เริ่มโครงการ	หมายเหตุ
๘.	๑๒.โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๔๒ บ้านน้ำยาว ตำบลยม อำเภอท่าวังผา	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๙.	๑๔.โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ประกิต เวชศักดิ์ บ้านขุนสถาน ตำบลสันทะ อำเภอนาน้อย	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๑๐.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สมาคมพยาบาลไทย บ้านถ้ำเวียงแก ตำบลนาไร่หลวง อำเภอเชียงกลาง	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๑๑.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ศึกษาสงเคราะห์ ๖ บ้านสะเกิน ตำบลยอด อำเภอเชียงกลาง	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๑๒.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๗๖ บ้านท่าลี่ ตำบลน้ำมวบ อำเภอเวียงสา	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
๑๓.	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มิตรมวลชน ๓ (บ้านน้ำว้า) บ้านน้ำว้า ตำบลหมอเมือง อำเภอแม่จริม	-	**ลักษณะโครงการ:** ให้การศึกษาแก่ประชนในพื้นที่ทุรกันดาร **หน่วยงานรับผิดชอบ:** กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

พระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ในพระราชวงศ์จักรี ทรงมีต่อจังหวัดน่านในด้านต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้วนั้น ล้วนเกิดจากสายพระเนตรอันยาวไกลในความห่วงในราษฎรของทุกพระองค์ โดยมิได้ทรงแบ่งแยกภูมิภาค ภาษา ชาติพันธุ์

ตั้งแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบันชาวจังหวัดน่านได้พึ่งพระบรมโพธิสมภาร และอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. **รายงานเบื้องต้นภูมิหลังเมืองน่าน โครงการสืบค้นแหล่งวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำน่านแม่น้ำว้าโดยประชาชนมีส่วนร่วม**. น่าน : สำนักศิลปากรที่ ๗ น่าน กรมศิลปากร, ๒๕๔๙.

จังหวัดน่าน. **มหาการุณย์ (หนังสือชุด น่าน อนันตกาล ตำนานแห่งขุนเขา เมืองเก่าที่มีชีวิต).** ม.ป.ท., ๒๕๕๕.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. **พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๔๖.

ทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี, เจ้าพระยา. **พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๔๗.

สุรศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. ประวัติการของจอมพลและมหาอำมาตย์เอกเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสง-ชูโต). พระนคร: ศรีหงส์. ๒๕๐๔.

สุริยพงษ์ผริตเดช, พระเจ้า. **ประชุมพงศาวดารภาค ๑๐ ราชวงษปกรณ์ พงษาวดารเมืองน่าน**. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๑.

ราชกิจจานุเบกษา

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๓๖ หน้าที่ ๒๔๕๑ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๖๒

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๓ หน้าที่ ๔๓๔๗ ลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๔๖๙

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๒ หน้าที่ ๒๑๕๐ วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๔๖๘

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๓ หน้าที่ ๓๙๐๕ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๔๖๙

ราชกิจจานุเบกษา เล่นที่ ๔๘ หน้าที่ ๑๘๘๘ วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๔๗๔

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๘ หน้าที่ ๔๘๗๖ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๔๗๔

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

[**สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)**] สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ จาก http://www.rdpb.go.th/th